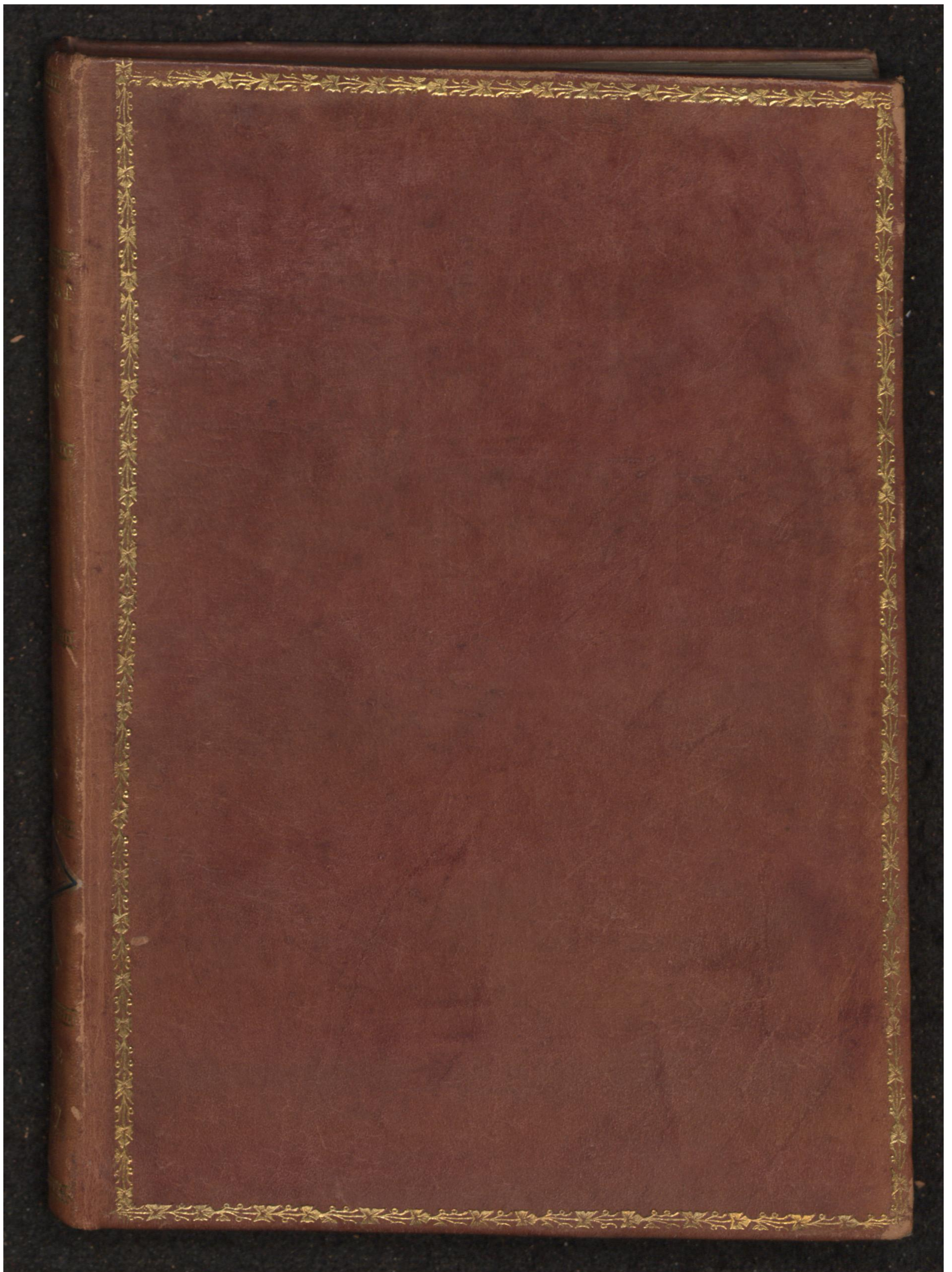
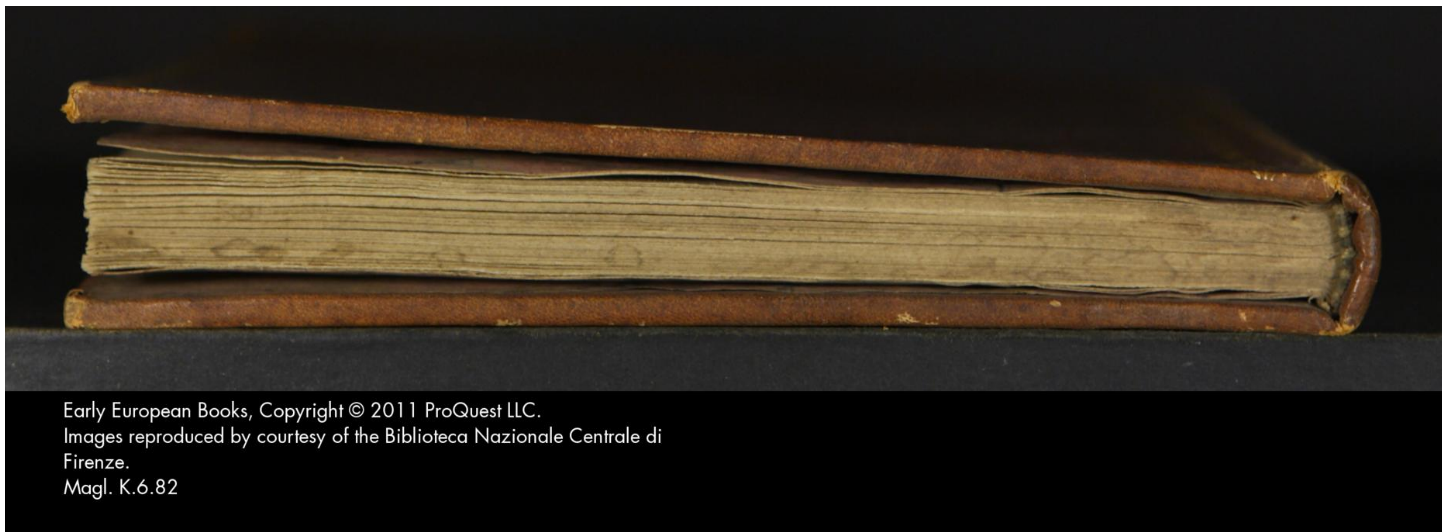

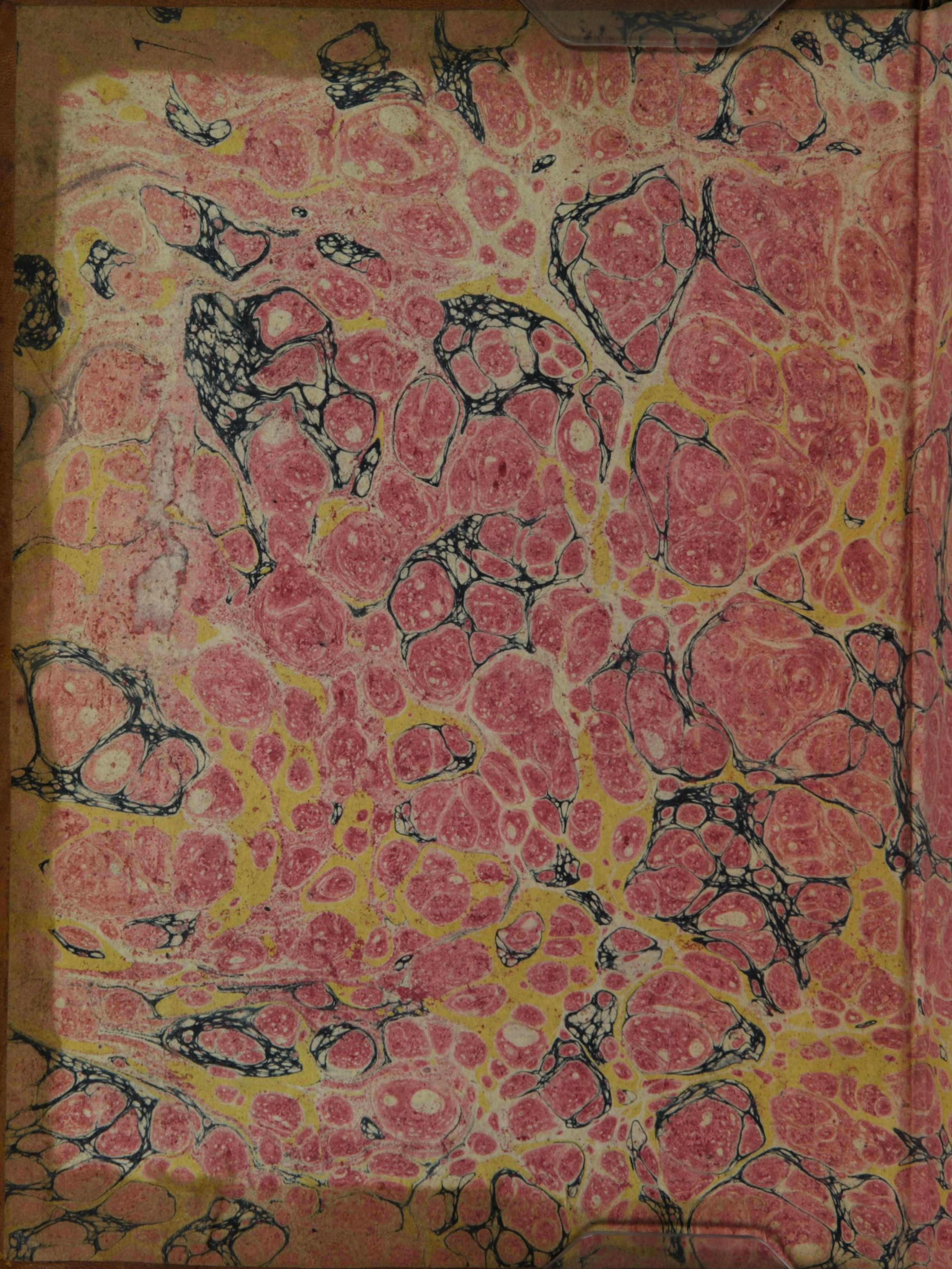

VII
MANTVA
CARMEN
CONTRA
POETAS
EC.
91
K6
82
ROMAE
1487

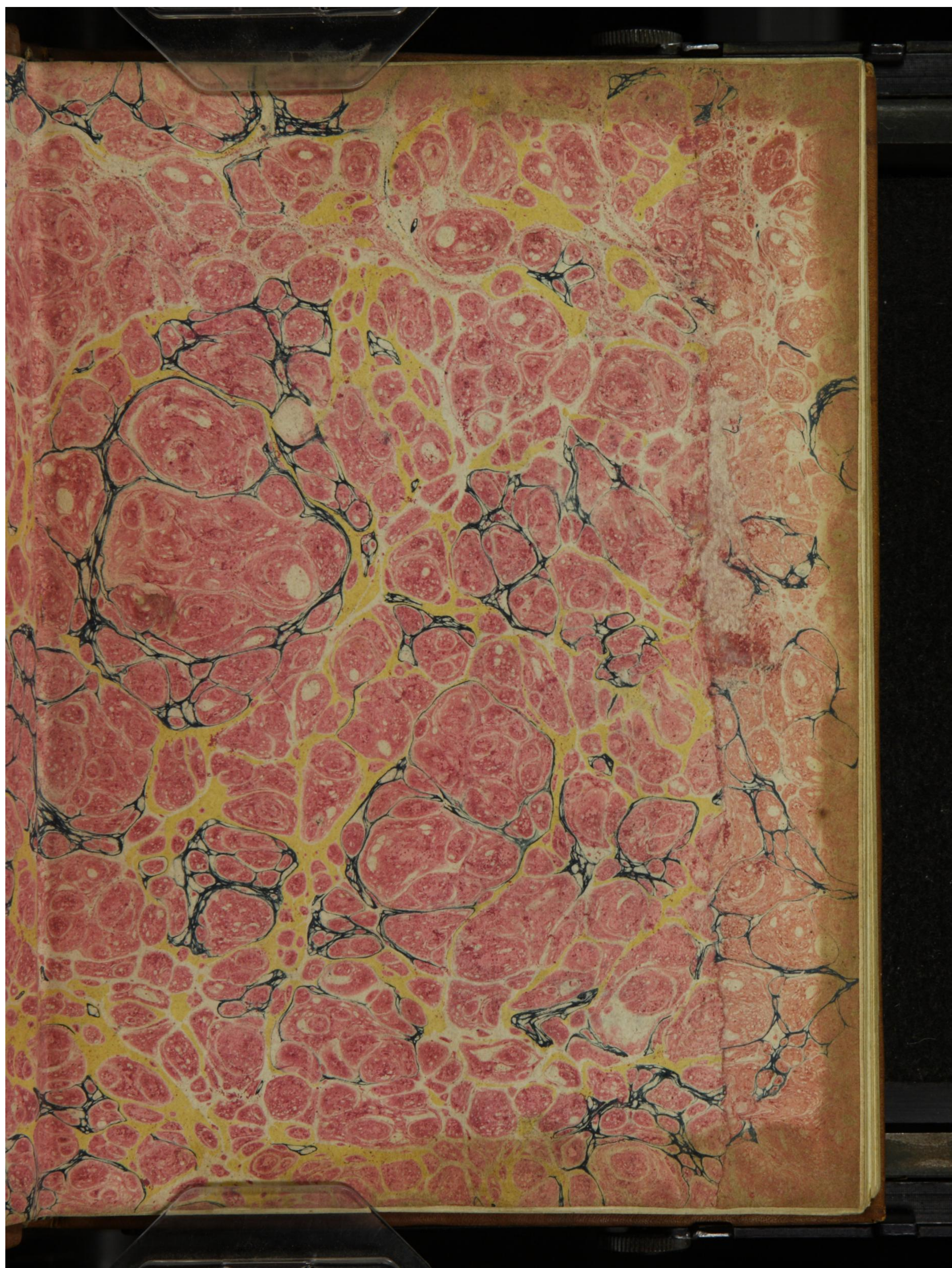

BIBLIOTECA
XV
NAZIONALE CENTRALE
FIRENZE

Fratris Baptistæ. Mantuani. Carmelitæ theologi. contra poetas ĩpudice loquentes Carmẽ.

ſ Vnt qbus eloqi datur aurea uena poetæ:
Sed cadit in ſordes: inficiturq; luto.
Nã cypriæ curas et olẽtia gaudia ponũt:
Claraq; tam foedo mergitur unda lacu.
Hoc decus hoc animis carmen coeleſtibus aptum
Rebus in immundis degenerare nephas.
Dona dei carmen nitidum: facundia præſtans
Mittitur ex aſtris a ſuperiſq; datur.
Eſt tuba romanæ fidei legumq; poeſis
Quæ canat heroo ſacra deumq; pede.
Carmina quæ ſanctos deus ipſe parauit ad uſus
Impia mortiferi criminis arma facis?
Quid maculas turpi diuina libidine dona?
Quid teris immundo munera tanta pede?
Non ita Hieremias docuit. non thracius orpheus:
Non ita Ieſſei regia muſa ſenis.
Sancta prophanari ſcelus eſt delebile multo
Verbere: ſupplicio culpa pianda graui.
Vita decet ſacros et pagina caſta poetas:
Caſtus enim uatum ſpiritus atq; ſacer.
Si proba uita tibi laſciuaq; pagina: multos

Efficis incestos: in ueneremque trahis.
Verba mouent animos: oris lasciuia pectus
Pulsat: et in uenas semina mortis agit.
Improbus has sordes in carmina seminat orchus:
Cui studium mentes commaculare pias.
Non secus ac uitreum si quis uult lædere fontem
Proiicit in dulces putre cadauer aquas.
Hoc animaduertas quicunque poemata condis
Est opus: a stygio fer procul amne pedem.
Pelle pharetrati cum matre cupidinis arcum:
Atque dioneo subtrahe colla iugo.
Mater adulterii uenus est stuprique repertrix:
Atque lupanari fornicibusque fauet.
Casta dei genitrix. castus regnator olympi:
Mens capit ambrosias non nisi casta dapes.
Lex uenerem festis uetat exercere diebus,
Sacra ministrorum corpora casta uolunt:
Pierides castæ. castæ libetrides undæ.
Tota pudiciciam uera poesis amat.
Est helicon uirgo: uirgo Peneia daphne.
Castalides aiunt uirgine matre satas.
Ite procul ueneris uates heliconis ab amne.
Virgineus uestro læditur ore liquor.
Non hederæ uobis phœbi non conuenit arbor:
Non amat incestas casta corona comas.

Taxus olens: eruca ſalax: grauis herba cicutæ:
Sordidulos uates talia ſerta decent.
Salmacis eſt uobis Helicon. date uota Priapo.
Helleſpontiacis ponite thura focis.
Sit liquor Aſphalti uobis pro Phocidis unda:
Stringit ubi infames ſulfuris ardor aquas.
Deſine: pone lyram uates inſane: nec ultra
Cum ſtygiis Dirces flumina iunge uadis.
Proſtituis muſas meretricis imagine facta:
Ante cauernoſi fornicis antra locas.
Frangis honeſtatem frontis: gremiūq; ſinūq;
Soluis: et infames mittis in ora modos.
Omnia das turpi muſis loca ſacra Dione:
Atq; pudiciciæ non ſinis eſſe locum.
Propterea merito pro uate uocabere læno
Elogio ſceleri conueniente tuo.
Si legeret caſu ſpurcum Lucretia carmen
Contereret preſſo carmina lecta pede.
Quod prohibet fieri quod uult natura taceri
Promis: et urbanum mellifluumq; putas.
Falleris. haud aliter q̃ qui pro piſcibus hydros
Pro uiolis tribulos aut aconita legit.
Id canis a ſola quod ſit meretrice uidendum:
Quod niſi laſciuo non queat ore legi.
I procul a grauium cœtu ſcelerate uirorum.

Fer procul a ſacra relligione gradum.
Hæc leuitas grauibus fit perniciosa poetis:
Namq; leues ſtudio credimur eſſe pari.
Non bene de fidei rebus ſentire putamur.
Innocui culpæ lædimur enſe tuæ.
Hi ueriti non ſunt ſanctas per ſcorta ſorores
Ducere: et ad tantum ſollicitare nefas.
Vina Mimallonię uobis dant cretica Bacchæ:
Et uetat infundi ſordida thyas aquam.
Tale docet Semeles puer et læmargia carmen:
Bacchidas: et ueneres: iſta poeſis olet.
Caſtalium ueri potant non uina poetæ:
Sobrietas fons eſt ebrietasq; merum.
Qui bibit aſſidue gelidis de fontibus undam
Et uitreo ſiccam diluit amne ſitim:
Carmina caſta facit: Veneris commertia uitat:
Nec mouet ad uerſus ora pudica leues.
Vina iocoſq; canunt Veneris Bacchiq; poetæ.
Quod latet in uapido pectore carmen olet.
Hi ſunt quos ſtatuens ſancti cõſortia cœtus
Eſſe procul iuſta iuſſit ab urbe Plato.
Fautores ſcelerum corruptoresq; iuuentæ
In mala deceptum plurima uulgus agunt.
Dumq; licere uolunt ſuaſit quæcunq; uoluptas
In mores acuunt ſpicula multa pios.

Improba garrulitas uerbisq; procacibus ardens
Seminat in sanctam noxia uerba fidem.
I. miser: et ueniam superos pro crimine posce
Ante flagellati uulnera quinq; dei.
Voce. genu flexo. lachrymis. et pectore tonso.
Fletibus. erroris damna repende tui.
Carmine qui celebrat uesana cupidinis arma
Et ueneri neruos ingeniumq; dicat
Hic iacit in saniem uiolas: in stercus amomum:
Atq; sub obscœnos lilia uerna sues.
Sulfuream læthes haurit de fontibus undam.
Et stygiam lato gutture potat aquam.
Se facit indignum superos qui cernat et astra:
Nam miser in solam lumina uertit humum.
Transfugit a superis ad limina ditis: et ardet
Gaudia contempto luxuriosa deo.
Est opus ardentem frenis arcere iuuentam:
Nec sinere in mores luxuriare malos.
Collige terrenis mixtum de sordibus aurum:
Gemmaq; in illustri splendeat ista loco.
Est deus est trinum semper laudabile numen
Vnde trahunt rerum semina prima genus.
Spirituum soboles coeliq; decemplicis astra:
Astrorumq; uices multiplicesq; uiæ.
Sunt animæ diuum nitido quis æthere uirtus

Donat: et hos sanctos indigetesq; uocant.
Et quæ materiam prebent elementa caducis
Rebus: et æternæ dant alimenta neci.
Sunt herebi manes: sunt tartara nigra: lacusq;
Sulfurei: et nigri regna profunda iouis.
Sunt loca pœnarum: sunt altæ ergastula mortis
Sub quibus æterno lucifer igne calet.
Sunt scelerum pœnæ tormentaq; debita nostris
Sordibus. et ueneri carminibusq; tuis.
Sunt ea quæ profert aer: quæ parturit æquor.
Quæ generat pingui dedala terra sinu.
Multicolor facies agri syluæq; comantes.
Multisonæ uolucres. multiuagæq; feræ.
Sunt sophiæ partes: est ingeniosa Mathesis:
Verbaq; clamosi litigiosa fori.
Sunt hominum uitæ: sunt digna negocia uersu
Plurima gesta foris: plurima gesta domi.
Collige diuorum mortes: et fortia facta:
Inclyta martyrii bella rubentis habes.
Iugera multiferæ tibi sunt telluris et horti:
Nauigium merces: uelliuolumq; mare.
Sunt tibi pampineo uestiti palmite colles:
Sunt iuga: sunt ualles: multicomumq; nemus.
Arua. lacus. urbes. castella. suburbia. uillæ.
Sunt caua: sunt tenui flumina pressa uado.

Ellige de multis aliquid: tibi copia rerum
Maxima: materiam carminis ista ferent.
Nata freto Venus est: uenereq; sub æquora mitte
Infima qua nigris pallet abyssus aquis.
Id cane quod tetrici possint audire Catones.
Quod probet Hippolyti Penelopesq; pudor.
Tunc ego te uatis dignum cognomine dicam.
Tunc tua cantari digna poesis erit.
Tunc helicona bibes: castisq; rigabere lymphis.
Si uenus in uersu non erit ulla tuo.

Finis Romæ die. xx. octobris
M. cccc lxxxvii.

FRATRIS Baptistæ.mant. Carmelitæ theologi ad Reuerēdissimū ī christo patrē ac Dominū.D. Oliuerium Carafam: Sabinen. Episcopū et Cardinalem Neapolitanum de suorum temporū Calamitatibus Liber feliciter incipit.

c OGIMVR istius mala tempestatis et alto
Egressas erebo furias turpiq; fugatam
Virtutem exilio et uarias percurrere clades
Ob scelera immissas terris: artemq; docere
Quæ premat ætherei flagrantem principis iram.
Summe deū decimus regnum cui termīat orbis
Cui rerum natura subest: cui militat ardens
Astrorum coeliq; iubar: qui solus habenas
Fortunæ fatiq; tenes: sua uictus apollo
Postibus arma tuis offert plectrumq; lyramq;:
Quicquid habet delos: quicquid cadmeia dirce
Quicq̄d inest delphis tibi dat cynthūq; Rhodōq;
Omnis odoratæ seruit tibi gloria Daphnes:
Est tuus Eurotas: Helicon tuus: ardua Cirrhæ
Saxa tenes: tua nunc hederis thymbraq; uirenti
Ornātur delubra: tui per pinguia pascunt
Phocydis arua greges: et dulcia flumina potant:

Dii ueteres fugere: nouis altaria lucent
Ignibus: et nobis tua numina sola supersunt.
Et quoniam pulso solus potes omnia phœbo:
Huc ades. et fragilem duc ad tua littora cymbam:

P ostquã sollicitæ stimulos et plurima uitæ
Tœdia perpessi: iuuenile peregimus æuũ:
Ocia: et antiqui finem sperare laboris
Fas erat: et fessæ post lunga pericula puppi
Littoris et mitem portus optare recessum:
Sed pater utilibus qui temperat omnia curis
Robur et assidua uires firmare palestra
Cogitat: et nobis quibus ætheris annuit arcem
Desidiam somnũq; negat: ne scilicet annis
Dulcibus et segni mens eneruata quiete
Langueat: et torpor lentos effœminet artus:
Torpor. n. cœco uapor est e gurgite surgens
Somniferæ læthes: nubem qui intexit opacam.
Sensibus humanis fideiq; obliuia sanctæ.
Securas igitur ne uincat inertia mentes
Tempora continuis fœcunda laboribus adsunt.
Ecce repentino surgunt horrentia motu
Praelia. terribilem quatiens mars ferreus hastam
Armato rigidum lateri circũligat ensem.
Stat sonipes picto lumbos et pectora tergo
Cinctus et æratæ frontis splendore superbus.

Accincti gladiis pedites: quibus ærea fronti
Tegmina prætentis uibrant umbonibus hastas:
Coritosq; ligant humeris: uillosa sagittae
Tergora: et hirsutas rostrant hastilia uulpes.
Perq; foros cursant nautæ: stipantq; liburnas
Arma rates: Clypeis circũpendentibus altum
Tollit prora caput: rostratas ardua puppes
Pone trahit classis: suspensaq; carbasa uentis
Crispat: et accensi pugiles molimine magno
In teretes malos silices et ferrea sursum
Tela uehunt: resonant funes: animosa iuuentus
Aeratasq; sudes: et curuæ cuspidis uncos.
Aptat: et ardenti comes it bellona gradiuo.
Sicut in Actiaco grandi sub leucade ponto
Littus ad ambraciæ. forti cum milite Cæsar
Chaonio phariam disiecit in æquore classem.
Seu quando ioniis uulcania fluctibus æthna
Europæ Libyæq; duces concurrere uidit.
Scilicet Ausoniis alacer cum Regulus ibat
Nauibus excelsi sulcans uada lata Pachyni:
Et patriis contra bellans pro legibus Hãno
Saxa relinquebat fatis lilybæa sinistris.
Bellandi cupidæ coeunt in prælia gentes.
Depositisq; uacant inculta ligonibus arua.
Vndiq; surgentem spargit uaga fama tumultum.

Arma procul collisa sonant: clangore minaci
Martia feruētes accendunt classica pugnas.
Quod si florentes istis in syrtibus annos
Aegimus et tanto iuuenes sudauimus æstu
Quid non triste putas feret erumnosa senectus?
Ipsa tremens artus: teretiq; innixa bacillo:
Hispida: macra: breuis: canis rugosa capillis:
Calligans oculis: curuato in pectore tergo
Iam properat: sequitur celeri mors pallida gressu:
Heu frustra faciles cursus auramq; secundam
Frustra expectamus: Nos implacata charybdis
Proiicit in scyllam: scyllæ de uortice rauco
Nos rapiunt syrtes: iterumq; rotamur in hosdem
Aequoris insultus: scopuli. uada. uentus. et ūdæ:
Semper et aduersis in funera currimus astris.
Et nihil est aliud cultis Adamus in hortis
Quam primi sine fraude dies cum libera nulli
Pectora moerores agitant: syncera uoluptas
Impolluta quies animi cum dulcibus annis
Primeuæ fugiunt uitæ: mox asper acutas
Gignit ager sentes: et noxia semina profert.
Namq; ubi læta nouæ cessit lanuginis ætas
Sollicitæ subeunt curæ: trepidiq; pauores:
Et labor insomnis. dubiiq; per omnia casus.
Bella cient italæ gentes: nec barbarus hostis

Quæritur: insultans nostris qui finibus instat.
Inter se certare parant: et fœdere rupto
Conuertere rigens in mutua uulnera ferrum.
Quosq; peregrini dominos concordia mundi
Fecit in ambiguam regno de paupere litem
Compulit infaustæ genitrix discordia pugnæ.
Hæc urbes eadem uesania cœpit Achæas
Quom caput Emathii proles animosa tyranni
Extulit: aduersus celebres lacedæmon Athenas
In lacedæmonios ibat thesea propago:
Totaq; subuersis titubabat græcia rebus
Dumq; fauent regni cupido: dum fœdera iungũt
Cum duce fœdifrago: dum se se copulat hosti
Alter in alterius damnum commune coegit
Ferre omnes fortuna Iugũ: et parere Tyranno.
Nec genus Ausoniũ tanta calligat herinne
Italiæ similem uidet impendere ruinam.
Luce caret: nescitq; diem: secumq; tenebras
Crimen agit: noctemq; animis inducit et umbrã:
Propterea amnusso sceleratæ lumine mentes
Venturam non ante putant quã uenerit iram.
Quod si coniunctis in prælia uiribus irent
Hesperiæ gentes non obluctantibus astris
Non prohibente deo sed opem uiresq; ferente
In uetus imperium possessaq; regna redirent.

Seruirentq; iterum tusco lata æquora tybri:
Sperchiusq; pado: nostris Erymanthus et othrys
Collibus: et latium trepidaret barbarus ensem.
Præda nec essemus totiens: nec thracius hostis
Per phryges et colchos captæq; per helladis oras
Duceret in celebres insignia nostra triumphos,
Ciuiles rixas et bella domestica nostri
Non reges tantum atq; duces sed milite mixto
Dum picena fugax populatur littora turcus
Arma sacerdotes diuorum altaria circum
Ferre preces soliti tollunt: paciq; repugnant:
Qua sonat angustum scyllæ latratibus æquor
Quaque syracusio circundatur insula ponto
Insula ciclopũ libyæ porrecta sub axem
Feruet Martis opus: calabros et Iapygis urbes
In pugnam bellona uocat: rapiens que superbam
Aegida gorgoneos pectus circumligat angues:
Et qua nubiferi medio pro limite montes
Stant itali Galliq; soli nouus arma tumultus
Cogit et indomito fulgentes ære cateruas.
Causa mali caput etruscæ Florentia gentis
Ausoniæq; decus summi uiolare ministros
Ausa patris demens. sacrumque haurire cruorem:
Ipsa quoque indomiti genitrix Ferraria belli
Præteritas auxit clades dum ferre recusat

Imperium uenetoque negat parere leoni.
Adde quod aſpectu coeli uiciata maligno
Arua negant uictum. pingues iactata per agroſ
Semina uel pereunt uel inanes culmus ariſtas
Erigit: et triſti meſſor ligat ordea fronte.
Si fœcunda ceres aut læti uiribus agri
Aut hominum ſtudiis uſq̃ fuit inuida grando
Pulſa per aereos magno cum murmure tractus
Impellente noto ſtrauit: longoſque labores
Perdidit: et nimbiſ cererem glacialibuſ hauſit:
Et padus ingentes uoluens ex alpibus undas
Inſubrũ uenetumq; domoſ penetrauit: et omniſ
Aggeribus fractis agri uaſtauit honores:
Nec ripis tantum: ſed et ipſis altior ibat
Arboribus: ſalicum per ſumma cacumina nautis
Curſus erat fugit prothei pecus omne per agros:
Altaq; montanæ petierunt æquora nymphæ.
Sicut cum bellis olim ciuilibus urbes
Arſerunt Italæ: cum Cæſaris arma ſuperbi
Inuaſere lares patrios gentemq; latinam.
Mira canam et noſtris fortaſſe nepotibus olim
Non factura fidem: Benaci ſparſa per agros
Tanta locuſtarum nubes ut pinguia paſſim
Paſcua et exortas ſegetes nemorumque decorem
Temporis exiguo tractu conſumpſerit omnem:

Nec poterat ſumptis hominum ſolertia telis
Fatales arcere feras: Caua tympana latoſ
Implebant ſtrepitu campos: nec territa tanto
Dira lues ſonitu herbarum radicibus imis
Morſibus hærebat. uicina per oppida poſtq̃
Rumor iit Capere arma uiri concurrere turbæ
Ad commune malum: tamq̃ nouus itala cimber
Regna premat. Tandem multo uix tanta labore
Illuuies lungis uix eſt conſumpta diebus.
Dura fames igitur triſtes populata colonos
Sæuit: et exhauſtis langueſcunt corpora uenis:
Vulgus inops macie affectũ ſqualẽſque per urbes
Poſcit opem fruſtra: et ſenſim uitalia membra
Victa cadunt: ſiccaſq; premunt ieiunia fauceſ.
Nec patres natis nec nati patribus adſunt:
Tanta per humanum genus inclementia regnat.
Non libycæ ſegeteſ non pinguibus appula cãpis
Hordea non phrygiis ſuccurrũt gargara ſulcis:
Sed minuſ hinc dãni: minor hæc ærũna: dolorq;
Mitior: infelixque minus fortuna ſequetur.
Hic paucæ ſat erunt lachrymæ: crudelior alter
Communem ingenti pariturus ſtrage ruinam
Hoſtis adeſt: noſtræq; rati grauiſ ingruit imber.
Qua Rodani uoluuntur aquæ: qua frigida rheni
Teutonicas fert unda rates. qua perluit agros

Insubres Venetosq; Padus. qua diues ab alto
Vertice subiectos speculatur Brixia campos
Occultum pluit ex alta deus arce uenenum:
Et qua tiresiæ pulcherrima filia nymphas
Colligit humenti gremio lateq; recedens
Littus harundinibus cingit uiridiq; papyro:
Quaque patens longe fluctu sonat adria uasto
Vltrices mors atra manus exercet et altis
Tabe madens sparsam cædẽ componit aceruis.
Qua fluit etrusco surgens uetus albula fonte
Romanasq; inuisit opes et regna quirini.
Qua gelidis sonat arnus aqs. qua magna potẽsq;
Imperat Aemilio uicina Bononia Rheno.
Imbelles acresque uiros senium atq; iuuentam
Pallida mortifero pestis crassata ueneno
Sternit humi: fondamque rotans e turribus altis
Ardentes papulas iaculatur et ulcera diris
Glandibus: et penetrat flãmantibus inguina telis.
Huic tumidum guttur uirus leuat: ille sub alis
Fata gerit: qua lũga humerus se in brachia curuat
Alterius patulas aures arsura parotis
Suscitat occultum longis sub crinibus ignem:
Attonitumq; caput feriens uitalia membra
Occupat: atq; uias mors una perambulat omnes:
Extollitq; caput qua cursum fatifer humor

Sistit: et horiferum sensim durescit in orbem.
Id crudele genus necis hoc immane feroxq;
Supplicium hæc stygio rabies egressa profundo
Perq; domos humiles perq; alta palatia regum.
Sæuit et occultis miseros ferit ictibus artus.
Vt quando incauti uicio pastoris ouile
Incustoditum nox intempesta recepit
Si lupus hesternæ patiens ieiunia lucis
Sollicitusq; fame fuerit per limen apertum
Ad solas ingressus oues non mitigat unum
Ingluuiem funus: sed multa cæde madescit
In totum sæuitq; gregem: sic acre uenenum
Insontes sontesq; modo prosternit eodem.
Iamq; cadaueribus desunt loca iuncta sacratis
Aedibus: effosa passim tellure profanis
Conduntur tumulis: inhonoratisq; feruntur
Funeribus: dictu horrendum: uisuque tremendũ
Præda feris inhumata iacent: et tabe fluenti
Circũstans tetro locus incestatur odore.
Qua triplici conclusa pado Ferraria longis
Cladibus atteritur dominorum corpora passim.
Pascuntur per rura canes: aquilæq; rapaces
Effodiunt duris hominum caua lumina rostris:
Intestina ferunt uolucres: et in arbore summa
Esta patrum suspensa diu uidere nepotes:

Membra pater uix ægra trahens dū frigida cōdi
Corpora natorum clauſo nōdum ore ſepulchri
Labitur ipſe ſuper ſua pignora: Crebra ſuorum
Sola domo uacua mater dum funera plorat
Cum lachrymis animam tenueſ exhalat inauras.
Multi ante occaſum uitæ uicina ſcientes
Fata ſibi: condiq; ſuaſ tellure uolentes
Relliquias fodere ſolum glebiſq; ſubactis
Sacrato uiui ſe compoſuere ſepulcro.
Rura ſilent: uacuæq; ſuis cultoribus urbeſ:
Iura fori clamoſa tacent: per compita ſurgit
Gramen: et extinctis non lucent ignibuſ aræ:
Nec ſolitos cantuſ nec odores templa ſabæos
Accipiūt. ſqualēt q; domus: muta omnia moerēt.
Qui ſuperant cladi: ſuperum quibus ira pepercit
Coguntur miſeri ſua dulcia limina ciues
Linquere: et in mediis tentoria figere Campis.
Sicut per libycos ſolet armentarius agros
Ferre larem: ſecumq; ſuos uectare penates.
Vidi ego per tacitos ſaltus: et inhoſpita luſtra
Mole ſub exeſa ſilicis curuoq; ſub antro
Monticolas habitare uiroſ: et gramine paſci.
O ſuperi loca qui tuti ſecura tenetiſ
Si ſcelere offenſi noſtro tam dira mouetis
Prœlia ſat ueteres tam multo funere culpas

Sat lungo luimiusq; metu: iam parcite: saltem
Relliquias generis semenq; relinquite nostri.
Non animi tantum gentis cecidere latinæ
Cum romana ferox circum capitolia gallus
Barbaricis trepidam pulsans clamoribus arcem
Diceret euersæ frustra succurritis urbi
Romulidæ: regni et uitæ postrema dies hæc.
Vel post cannensis lachrymas et funera pugnæ
Quando quirinales aquilas fascesq; superbos
Ad tyrias iam se laturum crederet arces
Annibal insultans uicto iuueniliter hosti.
Et mox ex alto bellorum culmine pulsus
Languit aduersis fatis et Marte sinistro.
Non tanto tremuere metu præcordia graium
Xerxis in aduentu: monuit cum delphica rupes
Non muro non arce dari sed naue salutem.
Non ita moseæ quondam miracula uirgæ
Horruit attonito memphis turrita colono.
Ipse quoq; in syluis et uallibus apœnini
Exilem ducens tecto sub paupere uitam
Delitui qua templa petit romana uiator.
Et qua flaminios fugiens Claterna per agros
Ducit ab angustiis undosum uallibus amnem
Arce sub Ociami nostris ubi dicta camœnis
Tecta Refrigerius sublimi in colle tenebat.

Non fuit ausa magis nec clade nocentior ista
Romuleam pestis lungo quæ funere plæbem
Diripuit quando ueniēs Epidaurius anguis
Ionios citra fluctus in regna quirini
Abstulit aerium uirus: qui post ea templa
Iuncta ioui tenuit: bifidum qua diuidit amnem
Insula ianiculum dirimens a collibus urbis.

Communes Calamitatum causæ:

S Eu superū sic ira uelit: seu noxius ardor
Aetheris aerios infuso lumine tractus
Inficiat: seu sola ferant contagia morbum
Seu dum lunga fames hominum ieiuna coegit
Ora cibis uesci indignis. escaq; nocenti
Impurus per membra fluens uitalia sanguis
Putruit. et dirum subiens præcordia uirus
Inferat occulto properatam uulnere mortem
Vnde malum surgat non est dignoscere ꝓmptū.
Ipse tamen reor has omnis concurrere causas:
Et coniuratas percusso foedere diuum
Astrorum terræq; simul concurrere uires:
Sicq; hominū genus haud una obsidione teneri:
Et nobis elementa necem superosq; minari.
Nec mirum quando longe grauiora meremur
Supplicia: et longe asperiori uerbere cædi.
Quippe ubi nec superum pietas ubi nulla tonātis

A ſcelere humanas prohibet reuerentia mentes
Et uirtus uicio urgenti dare terga coacta eſt:
Ira patris diuum fremit indignata furenſq;
Euocat ex altis erebi fornacibuſ atram
Progeniem: horriferae genus implacabile mortis
Et terras permittit agi phlegethontis habenis:
Plutonisq; premi imperio. de triſtibus orci
Sedibus egreſſa ætheriaſ noua monſtra ſub auras
Inuadunt hominum cœtuſ: et inertia flatu
Pectora laetifero feriunt: it frigida tabes
Ad uiuum penetrans animos: perq; intima corda
Imbibitum uirus poſtq̄ concluſerit omnis
Ad uirtutem adituſ homines impellit et urget
Quo ſtygiæ iuſſere canes quo ditis auari
Spirituſ inclinat: primi qua criminis auctor
Monſtrat iter latum: Placidaq; tyrannide regnat.
Hic iuuat immanes erebi monſtrare figuras
Tartareumq; genus ſub apertum ducere cœli
Lumen et occulti reſerare latentia mundi
Monſtra ueneno ſo pauit quæ lacte megæra
Cerbereiq; canis ſpummis et ſanguine lernae.
Me precor aſſuetum miteſ errare per umbraſ
Grynei nemoriſ ueſtriſq; ſonantia rura
Cantibuſ et greſſuſ modo per fera monſtra ferētē
Intactum ſeruate deæ: furiale per agmen

Este pio nati comites moresq; docete
Infandos stygiæ gentis cœlumq; perosæ.
Iam mugire solum cœpit: iam nubibus aer
Pallet: et infernis surgunt afflatibus umbræ:
Nigrescitq; polus: monstris exterrita lampas
Fert retro phœbæa gradus: auditur ab antris
Clamor: et omnigenum rabies confusa ferarum.

Monstrum primum: Superbia.

e uolat horrisono rapidi phlegethōtis ab āne
Ingenti alarum stridente superbia ductu:
Sic illam dixere super quia cætera se se
Tollit: et extento socias supereminet ore
Omnia conuoluens: cœca de sede baratri
Crimina nigrantem post se trahit omnia pompā.
Huius ab ardenti uirosus anhelitus ore
Fumat: et obscuris oriens a faucibus humor
Defluit hippomanem aconyta canisq; uirentem
Tenarii spummam superans omnemq; ueneni
Mortiferam rabiem: stygii fex ima profundi.
Se superum genus esse putat: ueterumq; deorum
Semen: et a magno se iactat apolline natam.
Ardua frons: unoq; oculo stellata rotondi
Circuitus: medioq; sedens in luminis orbe
Discedit spaciis æqualibus ūdiq; centrum
Hoc insigne patris phœbiq; ardentis imago:

Difficili uultu graditur: gestuq; maligno
Innocuos mitesq; animos irridet .et odit
Quem uidet æternis illustrem laudibus altum
Per uirtutis iter ueri conscendere honoris
Culmen: et ad superos niti coeloq; propinquum.
It grauis et raro incessu uestigia profert
Strimoniæ de more gruis: quæ semina campis
Iacta legens æquæ tepido sub sidere libræ
Si uicina ferat gressum per rura uiator
Tela ferens arcumue manu caput ardua tollens
Clangit: et ingenti mouet internodia passu:
Paulatimq; uiam suspenso gutture carpit.
Cum bellator equus domini frenatus habenis
Ostentans pectus latum ceruice sub alta.
Cum glomerat bibulo lentos in puluere gressus:
Nunc hac nunc illac oculos et colla retorquens
Spectari gaudet: libycosq; æquare leones
Viribus albanosue canes dum se putat auras
Colligit: et latis imitatur naribus eurum:
Non secus hæc rabies uentoso inflatior utre
Cum graditur uibrans alternis motibus armos
Ardua sublatæ circũfert lumina frontis:
Vanaq; proceri miratur corporis umbram:
Et tacitis ardens curis sublimia semper
Mente agitat: tumidoq; sedet sub corde uenenũ.

Contemptrix inopum: uultus elata seueros:
Inflatoq; rotans turgentia gutture uerba:
Ferre nequit iuga: maiorē indignata paremq;
Imperia usurpat: regniq; libidine feruet.
Immansueta: ferox: miseris aduersa: minaxq;
Mitibus: elatis contraria: nescia pacis:
Nescia amicitiæ: rixarum et litis origo:
Dura: ingrata: duplex animo: uiolenta: rebellis:
Improba: quid pietas quid sit clementia nescit.
Perfida fœdifragam dubio sub pectore mentem
Versat: ab excelso fugientia culmine semper
Saxa mouet: laudum semper uesana libido.
Sollicitum pectus curis flāmantibus urget.
Nec uitæ ratio nec opum nec honoris: in omne
Sponte scelus preceps ruit implacabile monstrū.
Hæc hominum suprema lues: immane ferumq;
Thraicio facinus potuit suadere tyranno
Asper ut horrenda cumulans presepia cæde
Semineces artus hominum fumantiaq; exta
Intulerit stabulis: et equis epulanda uirorum
Corpora quæ īfami hospitio laribusq; prophanis
Occultus pacem simulans admiserat hostis.
O scelus: o dira inuisæ spectacula fraudis
Luminibus toruis quotiens capita alta leuabant
Thraces equi grandes humano sanguine pasti

Et capita et tereres pendere extra ora lacertos
Cruraue confractis genibus crinisue cruētos
Vidisses saniæ a mento per lata fluente
Pectora: sub grauibus contrita cadauera malis
Fractaq; sub duris crepitabant dentibus ossa.
Strimonius meminit Nestus: scit bistonis unda.
Traxit Idumei genus hinc uecordia regis
Quem magus ardentis cœli noua signa secutus
Admonuit uenisse deum. Nisi cœca superbi
Pectoris ambitio mentem fecisset opacam
Isset ad infantis sancta icunabula christi
Deposito fastu: sed mens inflata fauore
Cesareæ gentis longoq; tyrannidis usu
Est ingens meditata nefas: nec prisca parentum
Sæcula par uidere scelus: nec lunga uidebit
Posteritas. per rura furens galilæa satelles
De trepidis matrum sinibus lactentia uulsit
Pignora: membratimq; secans lata arua cruore
Imbuit innocuo: matres ululare per agros
Audiuit montana Rachel: uicinaq; fonte
Flumina de duplici ducentia nomen et undas:
Hinc est orta lues: quæ thracia regna uetusq;
Græcorum imperium uertit: Bizantia regūm
Vrbs opibus constructa: mari prætenta: duobus
Aegeo Euxinoq; fretis stipata sedebat

Sceptra tenēs:paruo qūa gurgite bosphoros ūdā
Colligit:hāc scythica irrūpēs Otomanus ab arcto
Insidiis captam ferro uiolauit et igni:
Arx erat Europes:et inexpugnabile quondam
Romanæ fidei uallum Machometia contra
Arma minas asiæ frenans libyæq; tumultum.
Hæc scelerum dux atq; parens sublime nitentis
Imperium cœli summamq; ambire tonantis
Ausa potestatem quantum tentauit in altum
Surgere tenarios tantum descendit ad amnes:
Cuius ob ingentem tellus concussa ruinam
Cessit:ut in latices Cautem si miseris altum
Pandit iter:molemq; sinu capit unda capaci.
Sic percussa grauis monstri se pondere tellus
Dissecuit:gremiumq; alto patefecit hiatu.
Sicut adrasteis cum uatē absorbuit agris
Campus:et armato percussit tartara curru.
Seu quando inferni caua guttura Curtius ātri
Clausit:et elysios tremefecit pondere campos:
Vel quando electæ primo sub iudice gentis
Terra Corem sociosq; altam demersit in aluum.
Antra igitur grandi laterum sinuata recessu
Inter se ripis summo coeuntibus ore
More pilæ quotiens uento consurgit in orbem
In latos abeunt curuati fornicis arcus:

Fitq; ingens domus umbrarum præcepsq; baratrũ.
Illic sulfureos incendia nigra liquores
Lambunt et dubiũ quasi prima crepuscula lumen
Spargitur: et tristi calligant tartara fumo.
Hic sunt lugentes mortis domus impia campi
Regnat ubi scelerum lachrymoso ĩ carcere mater
Exercens pœnis animas claudiq; tenebris
Indignata fremit clauso ceu nubilia uento
Cum piceas frangunt clamosa tonitrua nubes.
Hæc est quam ueteres dicunt phaethonta poetæ
Aetherios docti cursus causasq; latentes
Ignibus æternis: sol est qui corda superbis
Incendit stimulis: tumidosq; in pectora fastus
Mittit: et impatiens figit sub corde uenenum:
Propterea ex alto labentem cardine fingunt
Audacem aurigam: fractisq; per aera loris
Solis equos caput Eridani mersisse sub undas.
Ad superos exit quotiens pater arduus alto
Annuit a solio: et latum imperiosa per orbem
Bacchatur: supraq; suas temeraria uires
Audet: et infausto ammittit conamine uires:
Scilicet omne deo contranitente superbum
Euanescit opus: sicut cum surgit in auras
Eructantis aquæ fluctus: mox uertice presso
Decidit: et spumans alto demergitur amne:

Atq; humiles inter sine nomine præterit undas.
Hoc docet allophylus: solymæ qui uerbere fundæ
Deposuit frontisq; minas animiq; tumorem:
Ibat enim solo auxilio toracis et hastæ
Non ope diuorum non ullo numine fultus
In pugnam: paruumq; minax Dauida superbo
Nequicq̃ terrere sono conatus in ensem
Dum surgit misso per ferrea tempora saxo
Corruit: et toto diffusum iugere corpus
Mirati stupere hostes: turpiq; dedere
Terga fugæ: paruoq; gigas cadit ictus ab hoste.
Sic quoque delusus curru Iouis æmulus alto
Aerea conuexi scandens curuamina pontis
Flammiferũq; rotans alphoeã per oppida fulmen
Occidit: et casu Eleam perterruit urbem:
Hæc docuit phlegyas genus execrabile cœlum
Spernere: quos tethys ultricibus abstulit undis.
Hæc quoq; niliaco regi cum nescia roris
Terra diu solitas fruges uictumq; negasset
Sanguine persuasit placari numina fuso.
In superos eadem natos armauit Aloei
Qui domitum grauibus Martẽ tenuere cathenis.
Sit satis hæc libasse: aliis memoranda supersunt
Plurima maiori scelerum de principe cantu:
Audiui: gemuit tellus turbatur auerni

Ianitor:ecce niger nebulæ globus exit opacæ.
Iam turres regumq; domos abſcondit et urbes:
Exhalatq; grauem nox importuna mephitim.
Ite procul mites animæ:quæ dulcia paciſ
Ocia:quæ ſuperos:quæ cœli quæritis arcem:
Ne funeſtus odor:ne uoſ contagia lædant
Viperex prolis:clauſis abſcondite ualuis
Atria:progenies nigri dum præterit orci.

Monſtrum Secundum inuidia:

I Iuor edax triſti ſurgẽs Acherõtis ab amne
Pallidus:et mœſto demiſſus lumĩa uultu:
Obliquumq; tuens.rebus gaudere ſecundis
Neſcius.æra uirũm claris ſignata triumphis
Dente terens.tardoq; mouens ueſtigia paſſu:
Murmure nunc tenui nunc fulmine uocis aperto
Percutit inſontes:bona uultu aliena maligno
Ingemit:aſpiciens:et felle grauatus amaro
Tabeſcit:quocunque ierit teterrimus oris
Spiritus agrorum uirides interficit herbas.
Cætera nonnullis parcunt:certiſq; uenena
Graminibus magicaq; ſolent miteſcere lingua.
Pontica magnanimũ celebrant medicamina regẽ
Quæ fatiſ obſtare ferunt:his ille ſolebat
Virus et occultæ inſidias contemnere mortis.
Tangere cærulei ſquãmas et colla draconis

Phasias ausa fuit: tantum Medeides herbæ
Virgineæq; preces poterant: Hecatesq; liquores.
Marsus in ausoniis Vmbrorum uallibus inter
Serpentes impune cubat: libyæq; per agros
Qua steriles uersant nigri garamantes harenas
Non metuunt psilli colubros: non sæua neparum
Spicula: non hydri morsũ: non aspidis horrent.
Hæc fera lerneo rabies maculata ueneno
Omnia depascit. nullis innoxia nullos
Præterit illesos: nulli mansuescit: in omnes
Inuehitur: quod agit non est sanabile uulnus.
Non Amythaonii prodesse Melampodis ulla
Carmina: thessalicis non lectæ in montibus herbæ
Phillyridæ manibus: non Coi sancta magistri
Pharmaca sufficiant: claræ ue Machaonis artes:
Non genitor stygiis lacerum qui traxit ab undis
Hippolytũ: nõ phœbus auus: cui prima medẽdi ẽ
Gloria: lœtali poterunt succurrere morbo:
Quem iuuat istius uarias cognoscere fraudes
Et per aperta latens deprehendere signa uenenũ
Multiplices casus et longa pericula cernat
Fatidici iuuenis: qui dum præsaga parenti
Somnia nararet fratrum liuore sub altam
Actus humum pharias tandem migrauit ad arces.
Huius ut infectos genitor cognouit amictus

Et pueri tunicas mendaci cæde rubentes
Heu fera clamauit dulcem sæuissima natum
Abstulit: et luctu canos confecit amaro.
Aspice contorto Saulis conuicia telo
Inuidiaq; satos inter conuiuia plantus:
Et dauida inopem comitum cum paupere turba
Ire per abruptos deserta cacumina montes
Et certam nescire domum: regemq; sub antro
Deprehensum: potuit seruo mitescere: si non
Intima tabificus uiciasset pectora liuor.
Quid referam primos discordia semina fratres?
Et scelus? et campos germana cæde madentes?
Pretereo uatem: nigri quem spiritus orci
Perculit et tristi clausit babylonia circo.
Ipse diu ieiuna iacens ante ora ferarum
Atq; famescentes animalia sæua leænas
Indomitum fregit superum pietate furorem.
Prætereo pulsum patria reducemq; Camillum
Rapta panõpheo referentem signa tonanti.
Quis furor ingratos dux præstantissime ciues
Scypio? quæ fortuna tuam tulit aspera mentem?
Vt post euersas tyriæ carthaginis arces
Partaq; bellando libycæ cognomina gentis
Cum tua consiliis esset melioribus ætas
Vtilis et uires ad ciuica munera promptæ

Iura fori et ciues et amatam liqueris urbem?
Num monuit pietas uirides seruata per annos
Publica priuatis præferre negocia rebus?
Causa mali liuor: suffusaq; lingua ueneno
Tot clara inuictæ molita extinguere laudis
Facta: tot egregia partos uirtute triumphos.
Qui rigidos enses: qui ferrea bella subegit
Exul ob inuidiam patria migrare relicta
Cogitur: et duros interuersatur agrestes.
Ad Cereris conuersus opus moresq; parentum
Qui pelusiacæ seruant cognomina lentis:
Et quibus illustrem fecere legumina famam:
Triptolemi curauit opes imitatus Osiris
Alcinoiq; senis studium ceu post ea magnus
Cæsaris et sceptri posito splendore Diocles:
Hortorum didicit cultus. incidere uites:
Atq; piri secto malos infigere trunco
Quo fit adoptatis lignum bis fertile ramis.
Humectare solum riuis: feroq; bicorni
Pectere luxuriem terræ: redolentia sulcis
Gramina uirgineos induta rosaria uultus
Lilia: narcissos: uiolas. flentes hiacynthos:
Purpureisq; crocum foliis: menthamq;. thymūq;
Pangere et innocuis uitam ttaducere curis.
Vnde uiro forti dānnū parat: inde salutem

Gignit: et ipse suo cadit ictus uulnere liuor.
Pluribus excelsa uel opum uel honoris ab arce
Profuit ad modicæ sortis cecidisse quietem:
Sicut.n.quando rutilat noctemqꝫ rubenti
Ore fugat carbo in cineres atramqꝫ fauillam
Soluitur: extinctis si cesserit ignibus ardor
Sæcula nulla timet: sic mens humana superbo
Tabescit fastu: rebusqꝫ elata secundis
Torpet at exsecto uiret euigilatqꝫ tumore.
Incœptum repetamus iter: miremur auerni
Militiam famis et morbi pugnæqꝫ parentem:
Zoilus his actus stimulis hoc percitus œstro
Inachis et quondam populos cũ uenit ad hosdẽ
Diuinum audaci dum carperet ore poetam
Seu smyrnæ seu Meonii Colophonis alumnum
Regis ad imperium pino suspẽsus ab alta
Tristia niliacæ fecit spectacula plæbi.
Sic pereat: quicunqꝫ pios auferre labores
Nititur: et sacro uatum non parcit honori.
Cætera dicturum super his crudelis imago
Terruit immanis monstri uenientis ad auras
Impete cum magno: fusis per terga colubris
Circũ equitãt dominã furiæ: manibusqꝫ flagella:
Vincula.flãmiuomasqꝫ faces.et sanguine tincta
Tela ferunt: uehitur plaustro stridente supellex

Martia: loricæ. clypei. galeæq; micãtes:
Conorumq; iubæ: strepitusq; auditur equorum:
Et procul hinnitu campus sonat omnis acuto.

Monstrum tertium ira:

I Ra minax: odiiq; parẽs: mauortis alũna:
Secũ agit indomitũ stygia de sede furorẽ
Stentorea qui uoce tonat: qui gutture lato
Fulminat: et rauco resonans clamorem fugacem
Pantagiam superat: mugire tonitrua dicas:
Horrificaq; fremens æratas uoce cohortes
In rigidos enses alternaq; uulnera mittit.
Sanguinolenta graui uibrans hastilia ferro
Bella ciet: rixasq; mouens: hostemq; lacessens
Labra manusq; tremit: scintillãt lumina toruis
Fulta superciliis. strepit et conuitia iactans
Bacchatur. si forte aliquo nequit obiice pœnas
Sumere: uindictas in idonea tempora differt:
Fitq; odium: quod lunga fouens incendia pectus
Vrit: et accensis lambit præcordia flammis:
Nil pensi nil mentis habet: cito mobilis: expers
Consilii. uolat in pugnam: retinacula rumpit.
Lege modoq; carens: rabido stimulata calore
Non ignes non arma timet: flãmantia tantos
Pectora concipiunt accensi sanguinis æstus:
Quo ferat immanis furor et grauis impetus iræ

Fabula testiadæ priscis monet eruta chartis.
Cum ferus Oenides aprum Calidonia rura
Vastantē premeret procerum socialibus armis
Auxiliisq; canum spumanti concitus ira
Fulmineoq; fremens aethola per agmina dente
Irrumpebat aper: non illum densa uirorum
Turma nec hinnitus celerum tremefecit equorū.
Strenuus arrectis hirsuto tergore setis
Flammiferis oculis syluas et retia rumpens
Qua furor urgebat rapido per spicula cursu
Perq; canum rictus uenabulaq; ipsa ruebat.
Non secus hæc rabies ardenti percita bile
Luminibus cæcis per aperta pericula fertur.
Felsineos totiens ciues in dira coegit
Excidia: et furiis trepidam inuoluentibus urbem
In ferrum ruere: atq; securibus ardua tecta
Detrahere et patrios flammis uiolare penates
Compulit: antiquosq; patrum delere labores.
Sed postq̄ domitis scelerum ceruicibus auctor
Occidit: et rutilos Serræ concordia dentes
Signa tulit primis populus cum patribus alte
Defixis urbana quies radicibus hesit
Atq; gradu semper mansit respublica firmo.
Hæc eadem rabidum conuulso pectore syllam
Ora cruentatum furibunda animāq; uomentem

Sacrilegam celeri rapuit sub tartara fato.
Viscera natorum manibus lanianda paternis
Prebuit Alcides quom lusus imagine falsa
Sanguine fœdauit læta dulciq; fruentem
Pace domum. fuit ira uirum quæ lusit imago.
Ira draconigenas acies cadmiq; nepotes
Fraternasq; manus alterna cæde rubentes
Implicuit lungis bellorum ambagibus: ira
Diruit excelsas urbes :atq; inclyta quondam
Oppida: regalesq; domos euertit abactis
Ciuibus: aerias turres deiecit: et arcus
Clara triumphales ueterum monumenta laború.
His accensa focis italos pulcherrima regna
Et magni specimen mondi uexare coacta est
Barbara sæuicies et inhumani fera uulgi
Colluuies: Roma indicio est. Syllanaq; tuscis
Vrbs diuisa uadis: necnon regina caputq;
Etruscæ quondam modo sola Bononia gentis.
Et uetus aprico recubans in culmine Derton
Cuius adhuc extant uacuis uestigia campis:
Semirutæ moles: lapidum fractæq; columnæ.
Vincula: singultus: lachrymas: suspiria :planctus:
Pallorem: uigilesq; metus: tormenta: crucesq;:
Verbera: pestifero rorantia tela ueneno
Protulit: atq; feris hominum crudelibus artus

Obiectans: uariis impleuit cladibus orbem.
Hinc multæ exilio gentes aliena sequutæ
Regna suis orbæ patriis: sic filia quondam
Tiresiæ. gemini Manto post dura Creontis
Seruicia in Venetis molita paludibus urbem
Vixit: et extructæ sua nomina traddidit arci.
Laumedontiadem teucrum salamina petentem
Expulit ira patris. Quid te Neiphylas. Helle
Quid ꝓfugũ memorẽ phrixũ sæuũq; athamãta?
Atq; nouercales furias odiumq; minasq;?
Adde Miceneum pœnas et funera regem
Matri intentantẽ: mœstasq; agamemnonis ædes:
Atq; sophocleo celebratos carmine plantus:
Adde phryges geminos Antenora fluctiuagumq;
Aeneam ignotum decorantes moenibus orbem.
Hos aliosq; iræ patriis a finibus actos
Lunga per exilia et casus misere sinistros.
Hac rabie succensa feram priameia coniunx
Induit: et duplici creuerunt aggere dentes:
Lungaq; sub geminis surgentia narribus ora.
Succensi mansere oculi: et truculenta minaci
Fronte supercilia: et latrans in pectore uirus.
Quid memorem sæuæ furias odiumq; parentis
Quæ miseros nati flammis fatalibus artus
Vlta necem fratrum; et matrẽ se oblita cremauit.

Vix ea finieram cum formidabilis iræ
Castra sequens aderat stygiis noua bellua signis
Ingenti comitata manu: mendacia tectis
Vultibus et trepidæ dubia sub imagine fraudes
Ignotisq; doli sub uestibus agmen agebant:
In medio stipata graui regina tumultu
Tollebat nigra umbrosam fulligine frontem.

Quartum monstrum Philargyria:

a Vri sacra fames hæc est: rerumq; cupido
Improba: diuitias amor infinitus habēdi
Hæc nummi sitis ardescens immensa uorago
Tartareis emissa uadis imitata rapaces
Vnguibus harpyas armataq; grādibus ora
Dentibus in gyrum quales quantosq; Elephanti
Aethiopes Indiue ferunt: sinuatur in orbes:
Et nodos inse rediens coma densa figurat
Tempora nec uelat sed agit suspensa tumorem
Vndiq; surgentem nudaq; recedit ab aure.
Nec solum uigiles obeunt hirsuta rotondo
Tempora circuitu uerum sub uertice cano
In ceruice micant oculi ceu florea serta.
Effigies ueteri uultusq; simillimus argo:
Sed magis itrorsum scrobibus subducta cauatis
Lumina discedunt: setosaq; prominet atri
Sylua supercilii: macies squalorq; per omne

Corpus: iners dicas monstrū: et uix ossibus hærēs
Sed geminis quotiens opus est ita nititur alis
Vt credas ferri boream Zephyrūue per auras
Præcipitemue Notum: lucri si nuncia fama
Surgat: ut acceptus nares odor imbuit auri
Eleuat ingentes alas et lumine fixo
Visa petens quicquid falcatis unguibus aufert
Stulta suos nunquam uenturum seruat in usus.
Sacra. deum. sanctas. leges. præclaraq; gesta:
Scriptores rerum egregios. celebresq; poetas:
Qui procerum laudes chartis et nomina mādāt:
Et quicquid non auget opes auersa repellit.
Sola iuuant quæ lucra ferunt: sint cætera q̄quā
Laudibus et precio dignissima cætera sordent.
Sicut hyperboreis rutilans in uallibus aurum
Gryphes amant: auidiq; tenent: uigilesq; tuentur
Vnde nec utilitas operæ preciumue laboris
Sed metus et clades oritur: sic pectus anhellum
Peruigilis monstri grauiore cupidinis æstu
Feruet opes cumulans: quas olim prodigus hæres
Dissipet: et pingues ferat in conuiuia mensas.
Pala sinu lato ex humeris decurrit in imos
Lapsa pedes: manicæ uelant extrema capaces
Brachia: quas ubi uult curuos demittit ī ungues.
Vtitur his quotiens opus est uel fingere mores

Vel gestu simulare fidem uel fallere quemq̄:
Seu furtum celare: manus leuis: apta rapinæ.
Perfida mens: nullisq; potens mansuescere dictis.
Indignas dignasq; preces surda accipit aure.
Vt proiecta bouis detracto grandia tergo
Viscera percipiens oculis uel nare sagaci
Vultur edax auido coruus ue famelicus ore
Conuolat ad resoluta graui conuiuia tabe:
Sic ad opes aurumq; cito sitis ista uolatu
Fertur: et ad nudum spolians fragmenta breuesq;
Relliquias studiosa legit: gremioq; recondit.
Nec contenta bonis diuum quæ munere tellus
Protulit in partem scelerum uocat astra deosq;:
Exercetq; preces magicas: et consulit aras:
Infernosq; uocans manes altaria circum
Nocturnas adhibet uestes: tetroq; uapore
Orgia perlustrat: ducensq; in puluere circum
Murmurat: et uariis distinguit signa figuris.
Extaq; tyrrheno ritu scrutata requirit
Thesauros quæ terra tegit: liuentia plumbi
Pondera: et argenti globulos uiuentis et æra
Artifici mendax uertit medicamine in aurum.
Falsaq; cum ueris iungens cum doride bacchum
Cum gemmis fragiles hyalos cum palladis imbre
Miscet Aristei succos et cerea mella:

Mentitusq; nouas fuco errorem faciente
Confectis senio deludit mercibus omne
Turpiter emporium lucriq; libidine feruet:
Et totos hac arte dies consumit et annos.
Vtq; dies tristi sic nox abit anxia monstro:
Nullaq; pax uicio rodentibus intima curis
Pectora nulla quies: post turpia lucra diurnæ
Fraudis et exlegem quæstum: si lumina somnus
Occupat et duro furatur membra labori
Pictus imaginibus formisq; fugacibus astat
Morpheus et uariis fingit noua uultibus ora.
Vanaq; sopitos ludunt insomnia sensus.
Nam rerum tenues umbras simulacraq; seruans
Lubricus assiduis ut fluxibus ambulat humor
Et nunc summa petens reptat nunc ima relapsus
Antra cauernosi capitis rigat: itq; reditq;
Nunc iter obliquum sinuans: nunc tramite recto
Fertur: et ipse sibi redit obuius: aut agit arcum
In dextram leuamue cadens ut pellit et urget
Fumus et ingressi caua spiramenta uapores:
Sic rerum species uariis concursibus: ut sors
Obtulit aut usus uel uis incognita cœli
Spirituumue potens industria nocte silenti
Diuerso ostentant diuersos ordine casus.
Ceu uarias uoces diuersaq; nomina rerum

Si nouus inuersis surgat compagibus ordo
Difformes eadem faciunt elementa figuras.
Hæc duo Roma notis et amor cōponimus hisdē.
Tramite conuerso et retro redeunte meatu.
Quæ simulacra magis uigilans exercet in unum
Nocte reuertuntur: uerisq; simillima formant.
Ostentantur opes cupido quia tempore lucis
Cogit opum speties: et iter quod luce frequentāt
In tenebris repetunt et noto calle recurrunt.
Cœcaq; præteritas imitantur somnia curas.
Quom tacitis ergo rediit nox humida pennis
Atq; soporiferos niueis argentea bigis
Luna uehit radios: somnus per rura per urbes
Spargit lætheo medicata papauera rore:
Et uigiles abigit secreta incendia curas.
Pulsæ abeunt celeres ad tristia limina ditis
Atq; leues hærent sub opacæ frondibus ulmi:
Vlmus.n: diffusa comas et brachia late
Surgit ibi a ualidis radicibus: illius ergo
Muta sub umbrosis habitant quæ somnia ramis
In thalamos hominū et tenebrosa cubilia ducūt:
Dantq; suos illis uultus uocemq; habitumq;:
Illa per obscuros capitum delapsa meatus
Ad uigilem subeunt animum: casusq; figuris
Mobilibus formant: sopitaq; corda iacentum

Sollicitant:nec uana minus q̃ uera fatigant:
Interea circum uittas et anhella frequentes
Ora uolant curæ:moxq; ut sopor euolat intrant
Mordaciq; secant iterum precordia rostro.
Hæc est quæ ticium uolucris ferit ore cruento
Aeternæ natum pœnæ æternoq; dolori.
Monstrum igitur si quando quies blãdita soporẽ
Reddidit aut auro insudat:sublataue furto
Semina frugiferæ Cereris:uel inania plãgit
Horrea:uel dura decussos grandine fructus:
Effusamue fretis mercem deprehensaue furta:
Atq; iterum tractat sub nocte negocia lucis:
Totaq; sub curis it uita simillima morti.
Hæc animum turpi maculans et corpora labe
Quærere cœlesti pretium pro munere iussit
Vanaq; composito mendacia fingere uultu.
Quãdo grauem sacro morbũ Naamanus ĩ amne
Abluit et puerum spoliis onerauit et auro.
Hæc eadem scelerum genitrix fraudũq; magistra
Reginam libycis posuitq; in collibus urbem
Aere uiro.patria spolians.peregrinaq; circum
Aequora:per rapidas syrtes.per barbara pellens
Regna diu profugam terris iactauit et unda.
Hæc priami natum:cui lunga pepercerat ira
Martis et a patria procul obsidione latentem

Thraicio iuuenem innocuum mucrone peremit.
Ah scelus ah dirum facinus multoq; piandum
Sanguine primæuæ imberbem sub flore iuuentæ
Ignarumq; doli puerum: nil tale uerentem
Perfidus obtruncat: placidum rosei decus oris
Et regale caput simplex sine crimine pectus
Et natas ad septra manus ueniamq; precantes
Vulnerat inmitis repetito sæpius ictu.
Prætereo concisa sui qui corpora nati
Diis epulanda dedit: quiq; auro uendidit urbem:
Quisq; suum superans hostem superatus ab auro
Exanimum phrygio uersatum puluere corpus
Misit ad extremos ignes patriumq; sepulchrum.
Non prece non lachrymis motus nō uoce paterna
Nec misero casu queruli senis: immemor omnis
Iustitiæ solo placatus munere tandem
Hectora restituit priamo: sua pignora patri
Quiq; per undosum dulcesne perderet æquor
Diuitias retro conuersa naue per undas
Ad patriam et sæuos rediit non insciuS hostes.
Quiq; deum manibus rapiens pendentia dona
Sacrilegus superum uanos irrisit honores.
Et qui surripiens auri duo millia pondo
Et lateres fuluos fucata subitulit æra
Vt genus efrenum Nasamon qui uersus in austros

Incolit iſiaco contermina rũra canopo
Naufragiis uictum quærens gaudere procelliſ
Turbinibuſq; ſolet: fuſaſq; per æquora merces
Colligit: et nautas ad punica littora pulſos
Auxilium ſimulans uiolat. Sic improbus auri
Raptor in aduerſiſ quemquã ſi uiderit angi
Caſibus exultat: fictoq; aſtutior ore
Dum promittit opem ſpoliat: prædamq; reportãs
Celat: et exuuias occulto congerit antro:
Hæc quoq; uenalem (tanti quis crederet orcum?)
Eſſe deum fecit: Semen cœleſte piando
Progenitum ſceleri. diuinæ mentis alumnum.
Virgineoq; alitum gremio crimenq; uolentem
Soluere et antiquo contractam fomite labem.
Dira fames auri culpæ regina parenſq;
Perdidit. indigno ſignatum uerbere corpus:
Confixum caput: et duplici manãtia rore
Pectora: pallenteſq; genas: frõtemq; cadentem
Ingratæ moriens plæbi monſtrabat ab alta
Arbore: purpureum terra abſorbente cruorem.
Hæc opera: hi fructus hæc gaudia mentis auaræ.
Hic memor antiqui ſceleris dum triſtia flerem
Funera uirgineæ prolis: largoq; maderẽt
Imbre genæ uidi ex alto telluris hiatu
Deformem prodire chorum: Sartagine lata

Signifer armatus uestigia lentus agebat:
Quem confusa cohors cultris armisq; popinæ
Pressa sequebatur: patinas unctosq; lebetes
Visceraq; oblungis uerubus confossa gerebat:
His comes in bellum turmis ueniebat inerti
Turba canum gressu: quorum cutis aspera multã
Fluxerat in scabiem: sanieq; fluentia linguis
Vlcera lingebant: et crebro ardentia morsu
Scalpebant terga: et scabras pruriginæ clunes:

Quintum Monstrum Gastrimargia:

h Oc quoq; cerbereis mõstrũ de faucibus exit
Ridiculũ: nã pigue caput: frõs ꝓminet alta
Labra. genas. oculosq; tumens: sub gutture lato
Surgit: et inflatum tollit cutis uuida pectus:
Trita. breuis: maculata mero. et piguedine uestis
Vix rhenes clunemq; tegit: uentremq; profusum:
Raraq; collisis ægre uestigia mutat
Poplitibus: curuis putruere sub unguibus escæ.
Ad lumbos: ad utrunq; latus lachrymantia circũ
Tuceta: et guttis suspensa fluentibus hærent
Sumina: lapsus adeps iter et uestigia signat.
Oenophoro leua armata est. abdomine dextra.
Ante cibos quam pressa graui sub fasse priores
Concoxit natura nouas superingerit offas.
Impatiens famis: escarum infinita uorago

Pocula prehensa manu sitis implacabilis haurit:
Et crebro exhilarat bacchus conuiuia potu.
Garrula: lenta. salax: petulans. improuida: turpis.
Immemor: indocilis: leuis: ebria: dedita somno
Semper olet: naresq; graui contristat odore:
Talis erat multo spumans Silenus hiaccho
Quom capitis nutu in collum curuatus aselli
Ceruicem super atq; iubas stilante saliua
Risus erat faunis nymphisq; colentibus agros.
Concaua non tantum maris absorbere charybdis
Dicitur a Calabris quæ diuidit arua pelori.
Quantum hæc ingluuies uini demergit in aluū:
Hirsutam setis aluum densaq; comantem
Pube: per humentes it grex teterrimus umbras
Grex olim syllæ infestus uatiq; tragœdo:
Et pingui sudore cutem depascitur udam:
Blandior ingressu primo semeleia proles
Incalet: atq; uias fumos exhalat in omnes
Concluditq; aditus: per quos a pectoris antro
Spiritus ascendit curuas in uerticis ædes:
Nam nebulæ feruente mero per guttura pingues
Attoniti capitis summam uoluuntur in arcem.
Pugnaq; fit: ualidis alti mens incola tecti
Defensura suum limen succingitur armis.
Sed conata diu bacchantem extinguere fumū

Victa fugit: uictor subiens penetralia Bacchus
Cui comes it sopor et torto dementia gressu
Per cerebri humentesq; sinus animæq; sacellum
Lætheo spargens haustos de flumine rores
Inducit somnos hebetes et morphea doctum
Fallere imaginibus: nocturnaq; fingere monstra:
Pondere pressa dei conniuent lumina crebris
Nutibus: et placidæ nequeunt obsistere nocti.
Lingua loquax prius et nullis obnoxia uinclis
Iam delusa labat: uerba imbecilia presso
Fine cadunt: blæso sonus euanescit ab ore:
Labentemq; pluit per mentum barba saliuam.
Qualis in umbroso Protheus mutabilis antro
Pressus Aristeo iacuit qua Carpathus inter
Niligenas claramq; Rhodon caput extulit undis:
Qualis in occidua pugnax Anteus harena
Et ferus æmoniæ uictore sub hercule taurus
Fusus humi cubuit. Qualis minois in æde
Semiuir eructans spumantem sanguine prædam
Cecropio: qualisq; cauo sub carcere plena
Cerberus ingenti diffundit uiscera campo:
Talis in immundo uinosum bellua corpus
Puluere distendit: tumidam sic explicat aluum:
Aegraq; turbato sic deiicit ordine membra.
Nunc uentosa tument: nunc contrahit ilia flatus

Alternisq́ sonat uocis uia murmure rauco:
Pectus et ora lauat tepido fumantia rore
Sudor: et undantes currunt per tempora riui:
Somniaq́ occurrũt: pingues sunt somnia mensæ.
Atq́ coronati fuso crateres biaccho :
At celeres nũc labra bibunt nunc humida muscæ.
Lumina nunc bifido rimantur tempora rostro.
Dũ loquor et turpis moror ad spectacula mõstri
Ecce nouæ gentis resonans fragor impulit aures :
Et tellus noua castra uomens ingentia fudit
Agmina: quæ campis immissa patentibus omnes
Compleuere uias: et culta noualia: nec iam
Rus capit has acies et non numerabile uulgus
Vicinas intrare urbes incendere templa.
Visa cohors et ferre nouas in mœnia flammas .
Signa sequebantur mœrentes ordine turmæ
Composito: signa arcus erant: fax: tela: pharetræ:
Et q̃q̃ hæc essent hostilia castra genusq́
Pestiferum ridere tamen facilesq́ choreas
Ducere permixtis læta ad conuiuia turbis
Suadebant fieriq́ leues cum carmine ludos.
Dux erat his formosa uenus suspensa cupido
Filius hastili lungo uexilla ferebat:
In gremio matris molliq́ in ueste uolutus
Insidias iocus et uarias excogitat artes:

h Aec fera cocyti de triſtibuſ
enatat undis
O re nitēs: animo maculata: ſimil
lima ſorbo
Q uod nitido triſtes claudens in cortice ſuccos
Decipit ignaros: morſuq; uenenat amaro.
Illecebris et fraude potens aſtuq; doliſq;
Dimicat: et uultu pacem prætendit amico.
Hanc contra certare caue: contendere uinci eſt:
Vincere terga dare: et retro ueſtigia ferre:
Fulget in egregio decor inſuperabilis ore
Ornatuq; iuuat formam: ligat auricolorem
Luthea uitta comam: molles quæ fuſa per armos
Leniter infleſos ſenſim finitur in orbes.
Candida frons lateq; patēſ ad tempora currit.
Clara ſuperciliis uelantur lumina nigris.
Picta genas: preſſi ſub honeſtis naribus oriſ
Purpureos coheunt imitantia labra colores:
Aurea procero teretiq; monilia collo
Pyrgotelis cœlata manu: formatus in illis
Q ualis erat uiuens paſtor formoſuſ Adonis
Pendet: et intextis uiridi curuamine ramis
Myrtus opuſ cingit: geminæq; ī fronde columbæ

Mutua porrecto collibant oſcula roſtro.
Cum graditur tenui ſummum bulla aurea pectus
Verberat applauſu: perſtringit eburnea ueſtem
Fibula coccineam: textoq; ſubalbicat auro
Corpus: et exili fila inter ſerica ueſte
Lacteus apparet mixtus cum ſanguine candor.
Qualis odoratis peſti quæ naſcitur hortis
Eſt roſa confuſis rutilante coloribus albo:
Rara ſinum chlamys: et uiſu penetrabilis ambit:
Albaq; ſub tenui cutis interlucet amictu.
In geminos orbes glomerata utrinq; tumeſcunt
Pectora: zona ſinus cohibet baccata fluentes:
Gemma humeros nō una regit digitoſq; micātes.
Hoc habitu ad ripas phrygii ſimoentis amatum
Ibat ad Anchiſen: marti uelamine in iſto
Eſt congreſſa: cauo dum uir ſudaret in antro
Mole ſub ætnea: qua fortibus æra lacertis
Voluit in ardenti durus fornace pyragmon:
Qualis erat tyrios ludens Europa per agros
Siue per hybleas errans Proſerpina ualles
Cum Cyane in liquidum fluxit mutata liquorē.
Qualis in ornatu libyco ſidonia mater
Comptior: et feſtis ſolenni more diebus
Cum nuribus phrygiis multo ſpectabilis auro
Tyndaris ad diuæ ueniens Tritonidis arcem

Seu qūales ineūnt regum conuiuia nuptæ
Buxea cum lætos modulatur tibia cantus
Tale super picto per rura per oppida curru
Progrediens monstrū nūc hos nūc uulnerat illos
Luminibus motis apte gestuq; uenusto.
Obuia diffusos crines uestemq; decoris
Motibus impellens diuinum spargit odorem
Aura: sonat tenui ludens uaga bractea uento:
Ore pudiciciam simulat castumq; ruborem:
Nam magis innocuo si sit coniuncta pudori
Forma mouet: condita graui comitate uenustas
Accendit rapidos furiis afflantibus ignes.
Hæc sunt illa quibus ueneris puer arma superbit:
Et quibus imperium terris quæsiuit et alto.
Hinc hominum surgit crucians insania mentes
Quæ dulces abigit somnos: quæ pallida reddit
Ora: parit gemitus: in amaros lumina fletus
Soluit et in totum suspiria seminat orbem.
Mira huius natura feræ: non ense nec hasta
Vincitur: inter equos toraces inter ahenos
Per galeas conosq; truces incedit inermis:
Nuda manus: sine toracis sine cassidis usu
Concita in hostilem uictrix agit eseda turbam:
Præteriensq; hominum castra imbecilia ridet.
Martia fert Macedo terretes in bella sarissas:

At ſythicæ longis utuntur amzaones haſtis.
Romulidæ certant piliſ:celereſq; catheras.
Barbarus aduerſos gallus iaculatur in hoſtes
Parthus equo uerſis pugnat fugiente ſagittis.
Sunt uarii mores:uſus non omnibus idem
Militiæ:non omne unis genuſ utitur armis:
Sunt iſti ſua tela ioci riſuſq; modeſtis
Nutibus et pulchro ridentia lumina uultu:
Dura quibus penetrat compagibus æra ſolutis
Scutaq; multiplici chalybis circundata ueſte.
Scit paris æneaſq; pius ſcit durus Achiles:
Alcideſq; Iouis proles:ſcit Iupiter ipſe
Sæpe feræ inſidiis factus fera.cygnus.et aurum.
Scit crudelis idem Theſeus:uictorq; Meduſæ
Cuius adhuc retinent illuſtrem ſydera prædam.
Hoc regina modo Babylonia paſyphaeq;
Sic Bacchi deluſa parens:ſic et phaetontis
Victa cupidineo mater quæ lãguit igne:
Venatrixq; ſoror phœbi :ſcit lamia rupes.
Hæc fera adulterium parit inceſtuſq; nefandos:
Stupraq;:et igne ſcelus dignũ quo barbara quõdã
Abſtulit immixtis ſulfur quinquurbia flammis.
Nunc lacus eſt:ubi tunc homines errare ſolebant:
Et qua pentapolis regio fuit æquora lentus
Pigra liquor ueſtit:qui mortua corpora ſorbet.

Viua gerit tergo: sceleris monumenta uetusti.
Hanc uenerem dixere patres: quã spumeus hũmor
Progenuit: leniq; salo delata propinquum
Littus ut applicuit placido per pectora lapsu
Se insinuans delubra sibi quæsiuit et aras.
Flamma latẽs uenis Venus est: furor ossibus hærẽs
Hinc Iocus hinc frater satus est qui tela facemq;
Gestat: et auratis sine lumine militat alis:
Omnibus has natura potens et prouida curas
Addidit hos stimulos atque hũc animãtibus ignẽ
Quod prestat magis ossa calet: uenus acrior urget
Nam meliora magis prohibens natura perire
Ad genus augendum flammis grauioribus instat
Ast hominem cui plus diuini luminis auctor
Traddidit: et flecti uoluit rationis habenis
Legibus hunc certis iussit cohibere furorem:
Imposuitq; modum ueneri: ne pluribus una
Nubat: ut unius coniunx sit coniugis unus.
Hinc proles. hinc sancta fides: et honesta feracis
Copula connubii: legis mysteria nostræ.
Sed uenus hos mores naturæq; addita frena
Non patitur: nulloq; potest mansuescere uinclo:
Ac uelut unda fluens pronus qua colligit amnis
Si solitos misso tardaueris obiice cursus
Murmurat: et claustris furit indignata teneri.

Perlustransq; aditum tumet: et spumantia terga
Eleuat: et molem fluxus quæ intercipit urgens
Pondere crescenti semper conuellere tentat.
Et tandem euerso celerem trahit aggere cursum
Assuetum per iter notisq; dat oscula ripis.
Sic uenus iniectis crescente libidine uinclis
Vento inflata calet: pedibusq; repagula uincens
Libera pernicem facto rapit agmine gressum.
Ite procul iuuenes simplex et credula turba
Præda eritis: dabitis pœnas: hæc bellua thysben
Hæc Cyniræ natam rapuit: scyllamq; paterno
Crine ream: prœti sobolem lotidesq; puellas.
Ite uiri procul: ite nurus: hæc bellua tinxit
Cæde maritales thalamos et sanguine lemnon
Hæc iras hæc bella parit: circũspice campis
Quæ stygiis errant umbras. pallere uidebis
Tristitiaq; premi: et rubrum sudantia rorem
Tela coronari myrto: et nunc ire per umbras
Pallentes umbras nemorum cœnosaq; lustra
Et nunc ære graues uestigia ferre per hastas
Nunc per equos: has dura uenus certare coegit:
Pulvereq; aspergi: et grauibus sudare sub armis:
Atq; pati geminum duplici sub marte furorem.
Dicta sub exiguo claudantur ut omnia uersu
Diuitias. animum. corpus necat. inficit. aufert.

Talibus exultans armis et milite tanto
Multa cathenatis heroum milia secum
Ducebat manibus: nitidosq; per omnia flores
Compita iactabat. uiolas. hiacynthon et alba
Lilia: purpureasq; rosas. Amaranthon. Anethi
Gramen odoriferum Casias. et cynnama nardi
Semina et assyriæ dederant quæ balsama syluæ:
Narcisum. croceasq; comas rutilantia fila.
Sed passim infestæ iactis de floribus herbæ
Surgebant: quas gignit ager sardous amaris
Frondibus: et taxus. tristiq; absinthia succo:
Mordentis genus urticæ: curuisq; rubeta
Dentibus: et tribuli Titimallus inane Cicutæ
Germen: et erectæ tollunt quæ hastilia sentes:
Omnigeniq; seges subit importuna ueneni.
Dumq; oculis abiens agmen sequor ultima pigris
Passibus umbroso gens ascendebat ab orco:
Gens obscura carens titulis. ingloria. laudum
Indiga. uulgus inops. proles ignara laborum:
Segnis. iners. timida pictum testudine uelum
Anteferens ibat torpor: sine nomine lunga
Turba sequebatur pompa: dux ultima castra
Nixus equo tenui: uultum deformis agebat.

Septimum monstrum Acidia.

h Aec est curarum genitrix exercita nullis

Artibus officii nullo laudabilis usu
Segnicies inter socias nutrita megæræ.
Doctaq; langores animi: luctusq; magistra.
Sola sedens: oculosq; solo defixa: malignum
Crispa supercilium: palens. impexa capillos:
Phthiriasim patiens scalpit caput unguibus ũcis.
Os immunda. manus illota. cadente saliua
Barba madet: pluit imbriferis de naribus humor.
Debilis. et lungo pendens in pectora dorso
Fauce tumet: leuat angusto sub pectore uentrem
Vtris ad exemplum morbiq; intercutis instar
Crus exile. genu surgens: pes pinguis et amplus
Tardat iter: grauibusq; dolet iunctura podagris.
Hæc fera seruilis sanctæ fastidia uitæ
Ingerit: et tardos ad clara negocia sensus
Somnifero langore premit: frigentia corda
Inuoluit gelido densæ uelamine nubis:
Nil nisi terrenis haustum de fecibus unquam
Cogitat: annales ueterum dubiamq; futuri
Temporis ignorat sortem: non ulla latentes
Cernere naturas rerum causasq; tueri
Cura subit: subiecta oculis uix aspicit: ægre
Palpebras leuat hærentes humore tenaci.
Lumen hebet: surdent aures: uox languida: sermo
Barbarus: obscuro uerba interclusa palato

Seminat infelix lolium frigensq; papauer
Lætheisq; rigat steriles humoribus hortos.
Plumbea liuenti gestat connexa metallo
Vincula captiuos hominum quibus alliget artus.
Saturnus pater est isti:nox humida mater
Hanc genuit magnos Iouis ut cōpesceret ausus
Itala cretæis petiit cum littora rostris.
Penula trita.fluens humeris. a pectore aperta
Sordida:neglecto cultu:demissior ante
A tergo breuior:textu laxata soluto
Fila oras circūpendent:rosere cothurnos
Articulosq; pedum mures et olentia nigris
Sordibus immundæ sulcant calcanea rimæ.
Ipsa sibi grauis est.turpi deiecta quiete
Mœret :et ignorat causam mœroris:et ortum.
Ebria lethargo semper tristiq; ueterno
Virtutum formidat iter:monstratq; labores
Difficilesq; uias:et re maiora uideri
Cuncta facit:ceu si uitreo sub gurgite uirga
Mersa sit aerio quia corpore densior unda est
Ingentem sparsa mentitur imagine formam
Sic hominum falso deludit Acidia uultu
Spem minuens animosq; premēs operūq; futura
Præmia deridens:contemni fulmen et ignes
Tartareos frustraq; docet phlegetonta timeri.

Aeacon et minoa negat:nullum Rhadamantho
Iudicium tribuit:fœdæq; libidinis usum
Et ueneris concedit opus conuiuia uentris
Ingluuiem laudat:sic lentus pectora torpor
Occupat:et pigras ita uincit inertia mentes:
Instructis laute mensis si copia detur
Indulget:quæsita uorat:sed quærere nescit:
Inde graues curæ longæuaq; tœdia surgunt.
Sic nocet hoc monstrũ:et iustis conatibus obstãs
Suadet ab obscænis quæri solatia rebus.
Hoc inhonoratum scelus ignauumq; sequuntur
Ignotæ tristesq; animæ:quas nulla futuri
Cura nec æternæ stimulauit gloria famæ.
Si tamen hoc quædam retinent ex ordinæ nomen
Non sua sed uirtus illos laudata priorum
Vel genus excelsæ gentis:uel regia uirga
Imbelli gestata manu: uel nobile crimen
Egregiumue scelus sciri sine laudis honore
Cogit.et inuitas hominum trãsmittit ad aures.
Istorum turpi ex numero et de plæbe nefanda
Vnus erat modico dominum qui uendidit ære:
Vnus et ostriferam sesto qui iunxit abydum
Pontibus:et magnum salsis Athon abluit undis.
Mox ubi conuulsas audiuit in æquore puppes
Et pontem æquoreis conftactum uiribus amẽs

Qua phryxi germāna iacet rate fugit inermi.
Talis et æneadum phrygio de sanguine Cæsar
Vltimus ausoniæ labes et dedecus aulæ.
Talis ab Assirio ueniens lungo ordine Bello
Sardanapalus iners: qui non chironis in antro
Nutritus: non inter equos erat inter et enses
Sed calathos circum. saturataq; uelera rore
Muricis. et tenues lanas quas Sericus altis
Pectit ab arboribus. uiolasq; imitantia pensa
Purpureosq; Croci uultus. hyaliq; colores:
Crinitosq; colos: solium Regale tueri
Nescius: ut regni inuasor iurata coegit
Auxilia et celeri maturans arma paratu
Attonitam cinxit subitis legionibus urbem
Stamina deposuit tandem: et de plæbe fugaci
Componens raras acies cum milite pigro
Exiit in pugnam: molles tallaribus armos
Assuetum tunicis clypei grauis æreus umbo
Pressit: ut horribilis pugnæ caua bucina signum
Aedidit: ut rigidum campos ingressa patentes
Terrifico cantu cecinit uox bellica martem
Et leuis insonuit crebris hinnitibus aura:
Obriguit: stupuere oculi: liquere trementes
Lora manus: Clypeusq; cadēs (res digna triūpho)
Formicam oppressit ueteris de sanguine natam

Myrmiones quæ Myrmidonū genus acre uirorū
Aedidit excussum est rostri de forpice granum
Et tristem moriens liquit sub puluere uitam.
Non poterat tanta armorum dux mole sepultus
E tanto sine cæde pedem subducere bello?
Talis in ignauo regnabat pectore uirtus:
Post clarum facinus fugit: solitumque cubile
Depositis repetens armis se misit in ignes
Fœmineos semper mores imitatus et artes
Hoc animi fortis moriens opus edidit unum.
i Sta regunt orbem scelerumq; licētia regnat.
Relligio contempta iacet: spretusq; deorum
Cultus abit: tritaque fides iam pallida ueste
Infirmis titubat pedibus: pessundata legum
Maiestas: tot monstra pios immania mores.
Inuasere: silet probitas: pudor exulat: alas
Explicat ad limen pietas reditura paternum:
Vilis et attrita uirtus in ueste relictis
Vrbibus egrediens loca per deserta uagatur:
Solaq; nam merces laus. gloria. fama. triumphus.
Gaudia. pax: successus: honor. reuerētia. cultus.
Maiestas. fauor. imperium. populiq; secures
Virtutum comites olim dum pinguia curuo
Iuggera scindebat consul Romanus aratro
Et dum prima suis gaudebat ouilibus ætas

In scelerum fugere domos. dolos. arma . rapinæ :
Furta: uenena. neces. ueneres. iniuria. fraudes:
Insignes celebrant solenni laude triumphos.
Pallida uelato uirtus abscondita uultu
Qualis it ammisso mulier uiduata marito
Visa sub ambiguo nocturnæ lumine lunæ
Sæpius est: et sola die lugere per umbras
Per loca syluosas inter frigentia ualles
Qua driades habitant ubi fessa quiescit oreas
Est audita procul tales effundere questus.

Querimonia uirtutis:

c Vr ego quæ magni sum semine nata tonātis
Et cœleste genus senior sublimibus astris
Deseror? humanisne unquam fortasse negaui
Rebus opem? uel forte meis non amplius armis
Mundus eget? Cur nūc tanto surgente tumultu
Debilis hæc hominum soboles tot millia contra
Ditigentum nostra nullum munimen ab arte
Postulat? An ualidæ non sunt ad prœlia uires?
Nonne acies totidem? nonne est industria nobis ?
Nonne animi ? liceat de me mihi uera fateri
Fortunæ domitrix ego sum scelerumq; flagellū:
Semper tela manu ferimus: cum crimine semper
Si genus humanum poscat: sunt aspera bella:
Imprumptu nobis et opes: et miles: et arma:

Vtq; hominem tueãr superumq; in tecta reportẽ
Incolumem stygias omnis demolior artes.
Ars mea mortales ad olympica regna deumq;
Ortari monstrare uias quibus itur in altum
Aethera: sum medium dirimẽs itur orbita recto
Limite qua monstratur adhuc uestigia patrum:
Qua ueteres cœlo digni petiere tonantis
Limen: ubi nitidis sunt lactea flumina campis.
Nescio delicias: nullum insidiosa uoluptas
Mecum fœdus habet: mihi lis de limite regni
Cum uiciis: multumq; inter contraria pugno
Namq; meos inter regnum mihi contigit hostes.
Me labor assiduus ualidam facit: ocia frangunt.
Et quotiens opus est armis exterrita nullis
Congredior uinci et succumbere nescia: si quod
Pondus ab aduersis iniectum est casibus æqua
Mente fero: ipsa hominẽ doceo uariasq; per artes
Erudiens paucis diis immortalibus annis
Persimilem reddo: sine me cognoscere rerum
Non licuit causas: per me pulcherrima mundi
Machina quæ miris subiectum legibus orbem
Temperat expresso rapidi patet ordine cœli.
Me sine quæ in magno numeris elementa ligãtur
Corpore non poterant: nec ros nec fulmina sciri.
Me duce nota soli uis est et mobilis undæ.

Me quoq; summa patris pietas interprete constat
Vnaque cum duplici simplex essentia partu.
Ipsa feros hominum docui componere mores:
Ipsa Solonigenas leges præcepta lycurgi.
Plæbiscita numæ: magni consulta draconis:
Bissenasq; dedi tabulas: et ferrea iura.
Me duce regnarunt belus beliq; nepotes
Et Persæ libyciq; duces: me præside Roma
Floruit: et lata rerum dicione potita est.
Ipsa comes grais aderam quom Troica contra
Pergama depulsis ex Aulide nauibus ibant:
Me duce romanus tyrias radicitus arces
Eruit: et solymas turres: bimaremq; corinthum.
Atq; syracusios Arethusæ mœnia muros.
Belliger extremas duce me tulit arma per urbes
Bacchus: et ardentes uictricia signa per indos:
Nyseamq; locans Arabis de nomine Nysæ
Dixit: et ad teretes hederas coniungere thyrsos
Pampineasq; comas tremulis agitare corymbis
Menades instituens dionysia festa quotannis
Iussit ab æoa fieri solennia pube.
Ipsa ego combustæ retinēt quæ nomina mammæ
Fœmineas ad equos turmas et ad arma paraui.
Plæbis ego solymæ siccis uestigia plantis
Per maris erecti pendentes undique fluctus

Murorum ĩ ſpeciem ũada phœbo ĩcognita duxi:
Me quoq; prima uiros ratis inuentrice per altum
Aequor et audaci tulit aurea uelera curſu.
Alcides tot monſtra meis deformia uicit
Viribus: Et quicquid muſis phœboq; uetuſtas
Aſcripſit noſtrum eſt: Vates ego ſanctaq; uatum
Pectora melliflui diuino nectaris imbre
Largius irroro: dulciq; aſpergine luſtro.
Fons ego Caſtalius: Pallas ego: nomina plura
Reſ eadem: Non ſum morbo confecta nec annis:
Imcorrupta. uirens. immortaliſq; remanſi.
Cœleſtes etenim nihil in me motibus orbes
Sidera nil radiis poſſunt: nil lumine titan.
Poſt igitur tantorum operum experimenta fideq;
Deſeror ignotis errans ingloria campis.
O uere ingrata et meritorum oblita meorum
Sæcula nec priſcæ quicquam ſeruantia laudis.
O Numa romulidum ſanctiſſime uoſq; Catones
Maſcula progenies: tuq; o metuende ſecuri
Et celtæ ſpolio inſignis Torquate ſuperbo:
Voſq; genus Decii egregiũ: tuq; optime Quinte
Eximium primæ decus: et tu magne quiritum
Maxime: quo Cæſar fortuna et crimine tantum
Clarior eſt: uobis iſta cum gente profana
Iudicibus ſi fas eſſet contendere coram

Dicere ueridicis causam sermonibus ausim:
Sola queri possum: mecumq; sub Illice muta
Testis ubi nemo nisi numina conscia recti
Arguere ingratas gentes oblitaq; mores
Corda meos: mea sit tacitis querimonia syluis
Nota: nec ad stolidi ueniat consortia uulgi.
Patrono mea causa caret: quia pectora plena
Perfidiæ fastuq; animos tollente superba
Ire per anfractus audent impune malorum:
Aduersasq; sibi leges inimicaq; iura
Frangere et audaci culpas defendere uultu.
Propterea sanctis ratio cum moribus urbes
Iam fugit et magni rector moderaminis ordo
Posthabitis terræ solum regit æthera curis.
Septra scelus rapuit: positis custodibus omnis
Scrutatur regni fines aditusq; tuetur.
Scire pati sanctum est: partem deus omnibus æquã
Seruitii imperiiq; dedit: non omnia semper
Astra: sed alternis nunc hoc nunc imperat illud.
Delia regnabat mundiq; tenebat habenas.
Cum moles æquanda ioui consurgeret: et cum
Saxa giganteæ uoluebant ardua uires.
Tum primum ignotis homines sermonibus usi
Distinctosq; habuere sonos. duce marte profusũ
Aequor in aerios misit uada cærula montes.

Triste reluctando non est leue uincere fatum
Conariq; polos et fortia sydera contra.
Nauis ut aduersa remo cum impellitur unda
Fortia ni totis incombant brachia neruis
Ictibus et crebris instent non uincitur amnis.
Cædendum est: leges in idonea tempora nostræ
Peruenient dabitur nostris sua moribus ætas.
Nec quod sola uager doleo: perdenda uirorum
Millia tot tantamq; dari prædam queror orco.
Non pereo deserta: perit qui deserit: error
Alligat errantem: mea si tamen ora fuisset
Fas homini uiuumq; decus formamq; tueri
Non illum blandis unquam peritura uoluptas
Flecteret illecebris nec ficto falleret ore.
Sed mihi secretum uoluit pater esse decorem
Vt labor obluctans iniucundiq; dolores
Humanos acuant animos: post perdita primæ
Munera iusticiæ ueterumq; infausta parentum
Exilia et pressos iniecto fomite sensus.
O miserum mortale genus Quid debuit ultra
Pro te proq; tua deus attentare salute?
Vltra immortales animos superaddidit artes
Ornamentum ingens: sociam me traddidit ipsum
Se tibi pollicitus: cœli tibi limen apertum:
Et fugis auctorem: seruatoremq;: ducemq;:

Et chaos obſcurum claro preponis olympo?
Vlympo ſedes ubi ſunt: et templa tonantis:
Qui niue non albet: nulloq; madeſcit ab imbre:
Nec quatitur uentiſ: nec fulmine uapulat ullo.
Gliſcit ibi ſine fine quies ſine fine uoluptas
Pax æterna: iubar ſtellis et apoline maius:
Ah genus ingratum: fera mens ignobile ſemen:
Degeneres animæ: mores imitata ferarum
Progenies: tali proles indigna parente.
Nam pater eſt deus ipſe tibi: tibi maxima tellus
Paret. et illius dono tibi militat aer:
Vnda ſubeſt: ſeruitq; tibi neptunia doris.
Tu refugis: patremq; negas: tot dona ferentem
Diſſimulas: Quæ pœna tuis erroribus æqua eſt?
Quæ ſceleri tormenta tuo debentur? et audes
Aſtriferos oculis ſpectare rebellibus orbes?
Aſtra tibi clariq; ſuis quos aſpicis s ignes
Motibus imperio patris hæc alimenta miniſtrant.
Dum tibi dumq; tuo patri ſe ſubiicit orbis
Totus et aſſiduo properans obtemperat uſu
Tu ueneri inſudas: auidiq; uoragine uentris
Rumperis. eſcarūq; ferens graue pondus āhelas.
Sed quid ego in tales nil profutura querelas
Effluo? cur lachymis oculos ſingultibus ora
Nequicquam indulges? tua quur euiſerat iſte

Corda dolor quondã florẽſ modo lãguida uirtus
Et uidet et iuſtã librat deus omnia lance.
Ipſe ubi tempus erit nos in uiolata reducet
Regna memor: pater ipſe meas ulciſcitur iras.
Singultus inferna palus et uerbera dira
Audiet. et triſtes umbras ululare ſub altis
Inter ſulfureos erebi fornacibus ignes:
Interea lucos poſito mœrore ſilentes
Tuta colam: uileſq; caſas: ignota latebo:
Vt poſtquam diti ſat erit uicioq; litatum:
Nobilibus ſuccurram animis: et lapſa reducám
In medíum certis ueſtigia finibuſ arcens.
Sæpiuſ audita eſt et talibus uſa querellis
Dicitur in ſyluiſ uirtuſ nemorumq; per umbras:
Vna camœnarum ſaltus tũ forte per illoſ
Præteriens ſacrumq; petenſ helicona notauit
Singula: et huic noſtræ dedit inſcribenda papyro.
Vt ſi uipereæ ſtimuliſ accenſa Megæræ
Natorum impietaſ fuget et diſcordia matrem
Exilioq; procul peregrinum inuiſere mundum
Vrgeat illa licet caſu afflictetur amaro
Et tepido lachrymans lauet ora ſinumq; liquore
Nil crudele tamen natis nihil optat acerbum:
Nam patienſ natura pioſ non deſerit ignes.
Immo ſuum liceat ſi quando reuiſere limen

In dulces ruet amplexus: dabit oscula notis
Frontibus: et tristes uincet singultibus iras.
Sic uirtus hominum dux et fidissima custos
Quamuis pulsa graues gemitus lamentaqꝫ fondit
Prumpta tamen nostris semper succurrere rebus
Errores gemit humanos: gemit ebria corda:
Et quacumqꝫ potest non desinit arte mederi.
Fœdera mortales orci cum rege superbo
Cœlitibus spretis iniere: datisqꝫ ligati
Obsidibus seruare fidem coguntur auerno.
Per medias urbes colubris crinita Megæra
Sanguineisqꝫ caput uittis intorta flagello
In scelera et culpas homines urgere laborat:
Criminis et pœnæ dux ortatrixqꝫ malorum
Fronte truci et toruo uultu conatur Erinnys.
Sceptra tenens iudex solio plutonius alto
Ius populis dicit, leges periere deorum.
Hinc iræ uenere deum, morbiqꝫ famesqꝫ
Improba: quæ steriles nimium uersata per agros
Hactenus intercœpit opes et credita sulcis
Semina: nosqꝫ pati ieiunia lunga coegit
Hinc bella armorumqꝫ sonans discordia motu:
Nam quia mens hominum mores oblita pudicos
Degenerat noxis semper crescentibus arma
Nos terrena premunt et nos deus urget ab alto

Multiplicicq; graues luimus sub iudice pœnas.

Noua Iactura rei christianæ.

a Spicis imperium nostræ lacerumq; labansq;
Gentis ut hostili totiens certamine cæsum
Sanguine barbaricos spoliisq; recentibus agros
Impleat: et nostra pinguescat Achaica tellus
Cæde madens: iam græcus ager Machomætia iura
Iam patitur seruile iugum ritusq; nefandos
Insula qua pelopis muro circundedit isthmon:
Qua fluit Alphœi siculis potandus in agris
Eurotæq; liquor: qua surgit thracius æmus
Aemus: cuius apex niueis candoribus albens
Adriacos fluctus euxinaq; littora cernit:
Qua uidet ætholas urbes Aracynthus ab altis
Rupibus et curuis Acheloia flumina ripis
Vsq; pruinosos istri glacialis ad amnes
Thraiciosq; sinus: bimares ubi bosphoros undas
Arctat et europes Asiam distinguit ab oris
Quaq; sinu curuo tethys ægæa recurrit:
Ad Mityleneas arces lesbonq; superbam
Et tenedon priamiq; domos: ubi xantus ab altis
Se sinuat phrygiæ descendens uallibus idæ
Imperium machomætus habet: crucibusq; fugatis
Per quondam nostras insignia barbara turres
Apparent: captæ mutatis legibus urbes

Dedidicere fidem et ſanctæ myſteria Romæ.
Hæc noua: ſed uetus eſt lunge uictoria maior.
Pamphillum Cilicumq; lares ubi mœnia Cydnus
Perſæa fondata manu labentibus undis
Partit Alexandri uada perluſtrata natatu
At quur paule tuos pateris ſeruire penates?
Paule pater uiden ut ſæuis tua patria tarſos
Subiaceat dominis: fideiq; ut fœdera ſanctæ
Ruperit: et legis ſeruet commenta nefandæ?
Surge: tuo pater enſe tuos defende nepotes.
Quam geris aduerſaſ feriat romphæa cohorteſ.
Cappadoces phrygii uirides ubi flumine ripas
Curuat: et argutos audit meander olores:
Et ueteres Eneti Carres ubi dicitur ortum
Augurium lycii. pontus: bithynia diueſ
Hanibalis tumulo inſignis. lidiq; uetuſtum
Vnde genus tuſcis: fuluas ubi uoluit harenas
Diuitibus pactolus aquis hæc omnia noſtris
Hoſtibus et rigido parent inuita tyranno.
Heu quot ſingultus. heu quot ſuſpiria matres
In uiduis laribus ducunt et cœlibe tecto
Quarum parua feri rapuerunt pignora thraces.
Biſtoniiq; equites: Capti pueri atq; puellæ
Flumine perfuſi ſacro fideiq; elementa
Iam docti ſua qui chriſto iam uota preceſq;

Curuantes genua ante aras offerre ſolebant
Seruitum dominis miſerum crudelibus inter
Vel perſas immite genus uenere uel indos.
Qui tenuit ſolymos colles et ditia quondam
Regna paleſtinæ: totum cui paruit olim
Cæſariæ. Anthiochiq; ſolum: qua mitis horontes
Currit: et immiſſis urbem diſterminat undis.
Cui maurus ſeruire ſolet: quem barbara Mēphis
Horruit: et dubia ſurgens ab origine Niluſ:
Qui gelidum Tanaim domuit: uictricia ſigna
Ethiopes ſcythicumq; gelu qui protulit ultra
Turiferoſque arabes libaniq; tepentis odores
Et iuga caucaſiis quæ rupibus ardua ſurgunt.
Victor ouās Chriſtus pœno modo pulſus ab orbe
Ammiſſis aſiæ regnis magnoq; potentis
Europæ ſpacio extremas male poſſidet oras:
Nam partem heſperiæ dederat cui nomina Betys
Maurus habet potiturq; domo machometus ibera
Hāc cladē nobis ſcelus attulit: Heu graue noſtro
Dedecus auctori: noſtri iam pœnitet illum?
Tutelæ piget aſſumptæ ueterumq; laborum
Atq; dati noſtra pro libertate cruoris:
Si tranquilla quies et triſtibus ocia curis
Libera me ſinerent ſanctos inuiſere fontes
Et totos helicona dieſ conſumere circum

Prima salutiferi repetens exordia christi
Ad suprema meum uenisset tempora carmen:
Actaq; tentassem maiori singula uersu
Texere: et annales melioribus ædere charthis:
Sed nec summa sequi trepidum fastigia tempus
Me sinit: et cœci uis formidata ueneni.
Nostra breuis ueloxq; ætas et plena laborum
Nil altum tentare sinit: contermina meta est
Carceribus; coniūcta neci subiectaq; fato
Vita fugit. paruo occasus discrimine ab ortu
Distat. et īnumeris premitur breue cladibus æuū.
Pauca tamen ne me ignauum tristiq; iacentem
Desidia inueniat miseræ lux ultima uitæ
Subiiciam: magni quotiens benefacta parentis
Voluimus a curis animo fugiente caducis
Lucida cæruleis ceu toto e nubibus orbe
Sol abiens monstrat ratio q̄ turpe nocensq;
Sit non iussa sequi superum et contemnere diuos
Atq; dei iustas quotiens a limite fixo
Iusticiæ illecti uicio discedimus iras
Insinuat: mitesq; dari pro crimine pœnas
Et nostrum maiora scelus tormenta mereri.

Commemoratio beneficiorum xp̄i.

a Nte salutari q̄ tolleret unda lauacro
Crimen et irati ualuas aperiret olympi

Aera deoſ homines et ligna carentia uita
Eſſe rati lectas pecudes et debita cœlo
O rgia ponebat ſurdis altaribus ante
Facta manu ſimulacra ſui cultoris et arte .
Numina fallebant ſiculos Erycina colonos.
Iupiter a libyciſ qui nomina ſummit harenis
Ethiopes ſoliſq; domoſ ardore peruſtas:
Gnoſciacos Dictynna lares: et rura Cayſtri:
Meotiſq; lacus: et clari regna thoantis
Iuſſit ubi humanum ſpargi dea ſæua cruorem.
Perfida cæcropiam luſit Rhamnuſia plæbem.
Attica cæcropioſ pallas: Rhodon altuſ apollo:
Orthigiamq; breuem micone giaroq; ligatam:
At tyriæ Iuno lybicas Chartaginis arces:
Thraiciiſq; ſami circundata fluctibus arua:
Barbara cornigerum Memphiſ plorabat Oſirim :
Lætaq; percuſſo pubeſ ægiptia ſiſtro
Inachiæ celebres ueniebat ad iſidis aras.
Dindyma per cybelemq; phryges reſonantia galli
Sacra dabant matri diuum : per Cargara et idam
Buxea multifori ſtridebat tibia cantu
Tympanaq; audito ſtrepitu de rupibus altis
Præcipiteſ ibant Dammæ lucoſq; petebant
Dorcades ignotos et inacceſſas conualleſ.
Feſta corymbifero Thyaſ renouabat hiaccho.

Et tepidas cornū ductus caper ibat ad aras.
Roma panomphæo sacrauerat alta tonanti
Limina solemnes crebro uisura triumphos
Pastaq; Clitumni uirides armenta per agros:
Sic aliæ uariis delusæ erroribus urbes.
Numinibus fictis aras et diuite cultu
Ardua ponebāt pario de marmore templa.
Sæpe quidem uiuo tamq̄ de corpore uoces
Et confusa dabant ueteres oracula diui.
Sicut apud delphos in parua phocide nigris
Speluncæ latebris clausus uocalis Apollo.
Sicut chaoniæ phœbo illabente uolucres
Et caua Cumeum spelæa sonantia carmen:
Verum hæc uel fallax hominum uersucia fecit
Vel stygiæ mentes auium per nescia certis
Motibus humanum fingebant guttura murmur
Formabantq; leues per concaua saxa loquelas:
Et quod syderei radiis coeuntibus ignes
Monstrabant caute populis multo ante futurum
Siue per augurium seu per uatum ora canebant.
Diuinosq; sibi cultus curasq; parare
Artibus his solitæ turbas et credula uulgi
Mobilis ambigua fallebant pectora uoce.
Non tulit hoc magni proles æterna parentis:
Et stygiis ergo canibus ludibria dixit

Semper erit mortale genus? nunquamne uereri
Nos discent manes? audacia ditis auari
Improba sic impune meos inuadet honores
Semper? et obscuri plæbs ambiciosa profundi
Sic perget se se superis æquare deoq;?
Ibo: et terrenum lustrabo incognitus orbem:
Nec patrias repetam sedes cœlumue priusq̄
Cerberus et trepidi me regia senserit Orci.
Non uada non furiæ non ferrea claustra uetabūt
Nigra per et phœbi radiis incognita regna
Ferre gradus: horrore tremens ululabit Erinnis
Et caua terrifico quatientur tartara motu.
Flammeus obscuros phlegethō qui suscitat ignes
Saxa rotans mœstoq; acheron qui labitur amne
Cocytique graues parientia flumina luctus
Et liquor inducens lætheæ obliuia lymphæ
Præcipites sistent cursus retroq; redibunt:
Et sua sulfureos repetent exordia fontes.
Cum mea uox aditus cæcos ingressa profundæ
Noctis et insolitum penetrabit tartara lumē
Luce repentina chaos et fumosa baratri
Atria clarescent: ubi palida frondibus hærent
Somnia: tenariis reuocabo a sedibus umbras
Insontes umbras patrum quos lunga sub alti
Carceris includunt obscuro uincula circo.

Propterea placidam tetris inducite pacem
Sidera qui regitis diui qui uoluitis orbes.
Vt dum bella gero cum principe gentis auernæ
Sentiat occultam ferri sibi terra salutem:
Iam trepidant magnoq; pauent aduersa tumultu
Castra: dies numerat pluto: tempusq; uolutum
Colligit aduentusq; meos uestigat et ortus:
Nocturnas cogunt acies: cursantq; per altum
Aera: et ingenti strepitu mortalia terrent
Pectora: montanos apices atq; ardua saxa
Terribili quatiunt motu: pecudumq; per ora
Insolitas fingunt uoces: ægyptia pallent
Sollicito simulachra metu: suspirat anubis:
Fatidicosq; legens uates examinat omnes
Peruigil historias et cœli cogitat ignes:
Ipse igitur diuos linquens et limen olympi
Aetheriasque domos deus ad mortalia regna
Terrenosq; lares medio dum frigida cursu
Suspiceret cancrum nox inclinata sub ursam
Venit: et angustam tenuit præsepia sedem:
Tunc hyberna gelu torpebant arua sereno
Et matutino siccatum frigore gramen
Perdiderat uernum demissa fronte colorem:
Pigraq; nocturnis albebant rura pruinis:
Tūc Rhodopes hemiq; niues iuga sūma leuabāt

Altius: et niueo surgebant aggere montes:
Nudaq; ramosæ tendebant brachia quercus:
Et syluas aquilo uiridi spoliarat honore:
Præuius æoa sanctos a perside reges
Ignis et insolitis radians splendoribus ardor
Misit ad infantis parua incunabula christi.
Ipse sub humana uelatus imagine mondi
Conditor: ut tetigit matura uirilibus annis.
Tempora nascentis iaciens primordia sæcli
Ante quaterdenis ieiunia lunga diebus
Pertulit: et sacro mox irroratus ab amne
Abstulit errorum tenebras: noctisq; profundæ
Nubila: lungæuumq; chaos finiuit ab alto
Vndique diffundens illatam cardine lucem:
Extinctis oculis aciem lumēq; peremptum
Restituens opus ignotum nostrisq; negatum
Viribus: aerios tractus solemque uideri
Fecit: et insuetum terræ cœlique decorem.
Sicca per æquoreos fixit uestigia fluctus:
Admirata nouum credebat Ariona Thetys
Cum cythara curuos inter delphinas euntem:
Mox ubi ui propria tutos suspendere passus
Vidit: et humanis liquidas iter esse per undas
Gressibus hæc non est audax industria dixit
Romanæ uirtutis, aquæ sensere tonantem.

Hæc ait. et fugiens imas se torsit in undas:
Imperio uentorum iras pelagiq; furorem
Pressit: in excelso galilæi uertice montis
Ora: manus oculos et pectora sancta beato
Lumine perfusus patuit deus: æthere lapsum
Numen et albenti uestitum nubis amictu
Astitit: auricomi sonuit globus aeris ingens:
Carmine non magico non ui medicaminis ulla
Defunctos iterum uitam reuocauit in artus.
Emigrare leues animas retroq; reuerti
Obstupuit: celeresq; fremens pluto induit iras.
Languida quæ nulla potis est humana iuuare
Ars ope: per uicos gradiens per rura per urbes
Nunc prece nunc solo sanabat corpora tactu.
Sancta dei tenuem pietas induta figuram
Non pertesa rudes animos moribundaq; membra
Ferre nec æstiuo graciles aspergere plantas
Puluere nec luteis uestigia ponere campis
Erubuit: tolerare famem pasciq; per agros
Graminibus uitreoq; sitim restringere riuo
Dulce fuit: coluitq; inopum consortia: tantus
Ardor in accenso regnabat pectore: tantis
Curabat studiis humana negocia: ut ipsum
Aethera iam posset se seq; oblita uideri:
Ante ipsam quot quot hominũ cõponere mores

g.iii.

Conati ſtatuere modum normamq; dedere
Viuendi. uel pro certis incerta fuerunt
Falſaue pro ueris uel non perfecta loquuti.
Hinc pater omnipotens animos miſeratus inertes
Atq; imbecilles ſenſus et pectora tarda
Immenſum æoo reſerauit ab æthere lumen:
Progeniemque ſuam ſummo demiſit olympo
Hæc ſunt illa: quibus deus inſtaurare caducum
Naturæ labentis opus: tentauit: et omni
Conatuſ ſtudio ueteres auertere morbos
Vt patriaſ ſordes crimenq; aboleret auitum
Legit inauditum fati genus: illita fuſo
Sanguine et ardenti liuentia uerbere membra
Perfoſſumque caput terebrataq; tempora duris
Sentibus erexit miles romanus in altum
Aera: frigentes plantas proiectaq; lunge
Brachia et humentes oculos et pectus apertum
Concretoſq; pio crines barbamq; cruore
Ingratæ moriens plæbi monſtrabat ab alta
Arbore: et ingenti mortem clamore ciebat.
Cuius ad interitum cœpere elementa moueri:
Sol gemuit nigroque caput uelauit amictu:
Contremuit tellus: timuit mare: palluit aer:
Et colliſa graui ſonuerunt marmora planctu.
Hæc fuit atra dies et lamentabile tempus

Cum subito media tenebris in luce subortis
Lumen in horribilem fugit sine nubibus umbrã:
Aurea cum uernus retineret uellera titan
Lunaq; longinquæ contraria sidera libræ.
Sic est parta salus homini: longæuaq; primæ
Cum gemitu et lachrymis deleta iniuria culpæ ẽ.
Immemores tanti populus patresq; laboris
Neglecto superum cultu spretoq; tonantis
Imperio baccho idulgent uenerique ministrant:
Sacra ferunt auro: numis altaria condunt:
Auro uina libant: auro laquearia fulgent:
Scorta tegunt gemmis: canibus conuiuia ponũt:
Sordet in exili uirtus incognita ueste:
Exuuiis inopum culti ditesq; rapinis
Successu elati superos Acherontaq; rident.
Propterea hostilis rabies insurgit et ira
Corda micant: maiora nouus fert prælia mauors:
Ausoniæ labentur opes: nam claustra liburnæ
Præteriens angusta uiæ: per rura timaui
Qua ferus algenti gotus descendit ab axe
Seu qua piceni superum mare littoris oras
Alluit epirum dirimens et iapygis arua
Turcorum ingentem paruus uomet angulus ũdã
Bisq; patens expertus iter magno agmine miles
Veloces ascendit equos: sonuere pharetræ

Cornipedum crebris resonant hinnitibus auræ
Vallibus in mediis: et quadrupedante tumultu
Auditur longe strepitus clamorq; uirorum
Sublati quotiens æstu rapiente uapores
Alta petunt piceoque tegunt uelamine cœlum:
Et noua tempestas clausisque sonantia uentis
Nubila per cœli tractus uoluuntur apertos:
Rugitu ingenti resonans uolat aere grando
Pulsa noto boreaue : tremunt cum rupibus alpes
Tunc fracta si nube fragor subit ima profundæ
Vallis: et impulsu nemorum et telluris opacæ
Vndiq; comprehensus fugit atq; repellitur aer:
Aerii montes clamant: magnoq; boatu
Antra sonant: stygium dicas mugire baratrum:
Horrida per campos procul exaudita pauentes
Corda ferit gelido strages humana timore
Tale sonat longo populatrix agmine turba
Ore manu teloq; minax sitibundaq; nostri
Sanguinis irrumpit: scopulosa ceraunia lugent:
Sylua uetus dodona timet gemuere molossi
Rura soli: tremit omnis ager: pauet adria pondus
Classis: et adductum peregrino remige martem.
Trans mare trans idos nabathæaq; regna nefãdæ
Gentis in auxilium rutilo uolat Eurus ab ortu
Impiger: et firmæ captat iam littora terræ:

Burroti iam culmen habet: summasq; per arces
Dirrachii stridens frōdosa cacumina curuat.
Velaq; iam sinuans proras æratáq; rostra
Vertit in italiam: salit æquor: et unda carinas
Ausoniam uersus sensim leuat: atq; secundum
Spondet iter: culpāsq; moras neptunia doris
Per noctem ad nautas ita circum littora clamat.

Tempora martigenæ quid idonea perditis. ite
Ite lares italos et fundamenta maiorum
Romuleas arces et pontificalia tecta
Colluuiem scelerum temerate fauentibus auris:
Ite citi quando astra uocant quādo omnia mādāt
Numina: flāmanti mauors quid cogitet ore
Cernite saturni facies infensa latinis
Quid uelit: atq; iouem lætos non ire per ignes
Suspicite: et qua fata uocant conuertite proras:
Aetheriæ mentes quibus est tutella latinæ
Gentis ab occulto bella hæc immissa uidentes
Imperio patris et lunga clade esse litandum
Imbelles hærent: atq; in sua regna furorem
Ire sinunt: Romaq; alio fugere relicta
Cæde noua ueteres culpas abolere necesse est:
Ecce tarentinis uacuas in collibus urbes
Et nudas custode domos et littus inerme
Milite deseruit dux parthenopæus abacto.

Etruſcas populata domoſ modo tranſ iuga pulſo
Marte per æmiliam et uenetos bacchatur erinys:
Nec uoſ immenſum dirimit mare: tranſitus una
Nocte breuis calabros turmaſ exponet in agros.
Vix ſpatio maiore fretum diffunditur iſtud
Quã qđ adhuc fama notũ ẽ athamãtidos helles:
Et uada leandri crebro ſulcata natatu.
Ite quid ambigitis? uobis eſt debita tellus
Itala qui phrygioſ domuiſtis et hellada: gentes
Oenotriæ ducunt genus ab radicibuſ illis.
Quis pallanteum ueterem quiſ condidit albam?
Hoc opus æneæ: profugi fuit Archadis illud.
Dardaniuſ phrigia ueniẽs Antenor ab ida
Euganeis latam ſtatuit ſub collibus urbem.
Quæ ſupereſt tripliciq; ſedet munimine cincta.
Parraſii piſaſ: pubeſ ſpartana tarentum
Struxit: et imperium Daunuſ partituſ et agroſ
Cum diomede fuit cuius tenet inſula notum
Nomẽ adhuc: ſunt qui auſoniã de nomine dicãt
Auſonii laertiadæ de ſanguine olyſſis.
Progeniti: quid ſurentum tyrrhenaq; dicam
Regna? quibuſ lydi frater tyrrhenus ab agriſ
Meoniiſ aſiæ ſorteſ et fata ſecutuſ
Attulit et legeſ aliaſ et nomina fixit:
Et phaetontiades loca per montana ligyſtus

Errantes populos domuit: ligures que uocauit.
Sardoum tenuit littus satus hercule magno
Sardus: et a grais Cyrni descendit origo:
Roma phrigū labor est: capuanaq; moenia: Mãto
Filia dircei uatis: post condita tecta
Et clarii delubra dei comes addita lydis
Cum duce tyrrheno uenetos annauit ad agros.
Tybur ab argolicis positum: locrensibus aiax
Auctor: ab argiuis uolsci fundata Coracis
Oppida. Quid scopulis segnes hæretis in istis?
Vestra nec aspicitis se se ostentantia regna
Arduus hesperio uobis garganus ab orbe
Ostentat sublime caput: cum mane colorat
Sol nouus oppositos æoa lampade montes
Cernimus excelsas umbris in rupibus arces
Picenisq; iugis albentia mœnia: clamat
Vos ab oliuiferis lætissima collibus ancon
Brachiaq; in portus pandit sinuata capaces
Amplexura rates et susceptura benigno
Maumeti genus hospicio: fautrixq; futura.
Gloria uos æterna manet: generosa nepotes
Facta legent: patrumque uolens exempla iuuẽtus
Magna sequi pugnas animosior ibit in omnes:
Et partas augebit opes: natosq; per artes
Ingenuas ducet uirtus audita parentum.

Sic uiuet longæus honos et fama superstes
Per populos ibit late: Si troius hæres
Ista per iratum diis aduersantibus æquor
Nauibus ammissis et milite cœpit inermi
Arua quid hæc delecta manus congestaq; classis
Fœta armis animisque ducum numeroq; uirorum
Moliri poterit? longo iam uincitis æuo:
Nec fugere a uestris audet uictoria castris:
Vos immane genus Thracas et marte superbos
Nubigenas sæuoq; satas Isione gentes
Atque pelectronios laphithas uicistis: et omnem
Euboiam: Pelopisque domos: altamq; corinthũ:
Euxinum pelagus uestrum est: et lata propontis:
Ioniumq; fretum: lœto uos Adria uultu
Nunc uocat: et fines thetys quæ cingit etruscos.
Et minor est uobis audatia uiribus: ite
Diuitias. Aurum. pecus. et sola pinguia uobis
Hesperii seruant. istis audete potiri:
In uetitas non itis opes in uestra uenitis.
Hæredis non hostis erunt: oenotria regna
Cum uestræ dictionis erunt: modo possidet hostis
Ausoniam: patiturq; truces inuita tyrannos.
Nocte dieque gemunt urbes: durumq; recusant
Fere iugum: populi tensis ad sidera palmis
Maturare rogant: ita se finire labores

Aerumnasq; putant: et libertate potiri:

Calamitatum Liber tertius.

t ALIBVS Indomitas mentes
et barbara corda
Irritat dea sæua maris: de litto
re classis
Soluitur: et nostros uenit euersura penates.
Chaoniæ nostris uicinæ finibus alpes
Acclamant: et saxa cauis quæ plurima pendent
Rupibus acceptas confuso murmure uoces
Conglomerant: nec clara sinunt respondeat echo
Magnus apud manes itala de gente coacto
Agmine pompeius rogat ad sua mœnia mitti
Italiæ laturus opem: sub pectore forti
Viuit adhuc patriæ pietas: stimulatq; sepultum
Libertatis amor: pondus mortale necari
Si potuit ueteres animo post funera uires
Mansere: et prisci uiuit non immemor æui
Sollicitusq; hisdem curis: quem Romulus æuo
Grandior his acuit dictis: I. Magne meorum
Immortalis honos et gloria summa nepotum
I comune bonum serua: quando hæc tibi semper
Cura fuit: totum pietas tua nota per orbem

Imperio dignum nostræ te fecerat urbis:
Cœlo aliter uisum est: cœlum culpare quis audet?
I patrium deffende solum: quando itala uirtus
Vsq; adeo cecidit quando germania quondam
Armipotens nunc lenta iacet nec cæsaris ullum
Audet opus Cæsar: genus hoc ignobile gentis
Barbaricæ procul ausoniis a finibus arce.
Te pontus: te nouit arabs: te græcia et omne
Aegeum ioniumq; fretum: te punica tellus:
Tyrrhenum magnis equitasti classibus æquor:
Te ligur alpinæq; niues te sensit hiberus
Galliaq; et latis ingens germania campis
Per freta per campos uictricia signa tulisti:
Regna, urbes, maria, et terras felicibus armis
Calcasti: totusq; tuos miratus honores
Orbis ut indigno raptum te uulnere nouit
Ingemuit: fleuere arabes: fleuere sabei:
Indus: et extremi flerunt tua funera seres:
I, decus Ausoniæ regno suppone cadenti
Ingentes humeros et fortia pectora tantis
Fluctibus opponas: magnæ teq; obiice cladi:
Cōmunes tutare domos: communia serua
Regna mea fundata manu: sententia fratri
Ista remo sedet: id curii deciiq; precātur
Id numa cœlicolum cultor sanctiq; catones

Id populus patresq; rogant: ne despice gentem
Nate tuam: Viden ut campis tam multa uirorum
Millia præstantum generosis frontibus errent
Elysiis: te nemo tamen præstantior ore
Nō animo melior nec ad horrida prōptior arma.
Te externi nostriq; duces uenerantur: et ipse
Depositis odii causis liuore sepulto
Te præfert Cæsar: se maioremq; fatetur.
Quandoquidem pietas et nescia rumpere leges
Dignior est sceptro et regni diademate uirtus.
Hac prece motus erat: menteq; mouebat ad arces
Antiquas artes belli martisq; laborem:
Cum pater eloquii culto sic Tullius ore
Flexit ab inceptis animos, coetumq; resoluit.
Magne pater nostri generis: tuq; optime ciuis
O ptime dux: patriæq; ingens pietatis amator
Quem ciues colui ante alios dum uita manebat
Ferre urbi auxilium frustra meditamur: olympi
Ipse pater qui regna tenet qui fulmina torquet
Sic statuit: scelus hanc hominum sibi suscitat irā:
Diuisæ excitis se sedictionibus urbes
Ausoniæ lacerant: una intra moenia liuor
Ambitio nummiq; sitis corrumpere mores
Vt cœpere pios nulla est reuerentia recti
Nulla quies animis: nullusq; salutifer urbi

Ciuis:opes patriæ rapiunt ærariа nudant
Et comune bonum in proprios elabitur usus.
Hæ prauæ uiuendi artes:hæc pessima morum
Colluuies nobis latum qui reximus orbem
Abstulit imperium:romamq; aliena coegit
Iura pati:seruiret adhuc nisi prouida Narsis
Cura redemisset pulso capitolia gotto:
Quæ rapuit patres eadem fortuna nepotes:
Insequitur:uiret æterna sors aspera fronde
Prospera brumales pluuias et frigora sentit
Astraq; debilibus non fert ardentia ramis:
Atq; omnis timet incursus:æuoq; senescit
Sponte sua cum fixa manens stabilisq; putatur
Occidit extemplo fugitq; infida repente.
Sorte sua utantur:lex est deus omnibus æqua:
Omne quod a superis bellum est reuocabile nõ ē:
Sed neq; rex erebi quemquã trannare paludem
Nec superis iterum reddi sinit:est pia quæ te
Romule cura mouet sed subdita legibus orci.
Nos istis æterna ligant ergastula campis:
Nec licet ad patrium limen cœlumque reuerti:
Felices animæ sedem quibus ætheris alti
Iupiter indulget possunt ea fata mouere
Nos orbis quondam domini seruimus auerno:
Fata regunt illæ:terrenaq; regna gubernãt.

Verte alio mentem: nec nos ea cura fatiget
Sit satis exilio nobis leuiore teneri.
His animæ dictis coetu siluere relicto.
Interea nostras odiis flagrantibus urbes
Exercent furiæ: per rura: per oppida sæuit
Martis opus: petrique domus polluta fluenti
Marcescit luxu: nulla hic archana reuelo
Non ignota loquor: liceat uulgata referre
Sic urbes populiq; ferunt: hic rumor ab austro
Cimerios ultra latices per opaca silentis
Claustra uiæ: sale concreto qua plurima crescit
Stiria frigentes scythiæ penetrauit in agros
Venit ab herculeis per iberum gadibus æquor
Qua subit excelsam Thetys interflua calpen
Ad uada gangaridum: magno qui proxima gãge
Rura tenent: gemmasq; legunt: ea fama per omnẽ
Iam uetus Europam mores extirpat honestos:
Sanctus ager scurris: uenerabilis ara cinedis
Seruit: honorandæ diuum ganimedibus ædes.
Quid miramur opes recidiuaq; surgere tecta?
Turis odorati globulos et cynnama uendit
Mollis arabs: tyrii uestes et muricis imbrem:
Indus ebur: croceum cylices et Tmolus odorem:
Mel siculi: ferrum chalybes: tenuissima seres
Velera: cretenses mollissima uina? tanager

Pernices mercatur equos: uenalia nobis
Templa. Sacerdotes. altaria. sacra. coronæ:
Ignes. tura. preces. cœlum est uenale. deusq;.
Xyste pater fidei custos ouiumq; magister
Quas bonus effuso moriens in sanguine pastor
Abluit ætatis damnosa licentia nostræ
Quam ueterum semper crescens incuria patrum
Et sceleri pandens aditum moresq; seueros
Aduersata parit tua sentiat arma: coherce
Hanc uitem: ancipiti ramos preme falce uagantes:
Namq; feros fructus et tristem frugibus umbram
Fert inculta: iacens cererem neçat: occupat agrũ.
Mille sub his latebræ foliis: et mille rapaces
Hac habitant sub fronde feræ: uulpesq; : lupiq;:
Mitiaq; inuadunt laniantq; animalia passim
Sic cicurum genus omne perit: per ouilia regnant
Sæuus aper : tygres rapidæ: truculenta leonum
Semina: multicolor Pardus: griphs naribus uncis:
Et uariæ panthæra cutis : grauis unguibus ursa:
In genus hoc pater arma moue: sua pascua redde
Fœcundis ouibus: stent ad præsepia tauri
Qui signata iugis longoq; attrita labore
Colla gerunt: postq̃ rerum te Roma potentem
Fecit et obscuro iubar hoc resplenduit orbi
Exanimis uirtus scelerum sub mole sepulta

Reſpirare parum uiſa eſt et tollere frontem.
Et niſi tot uiciis hæc ſæcula noſtra fuiſſent
Deprauata:boni poterant rectoriſ habenæ
Errantes frenare rotas.ſed tantus equorum
Impetus aurigam:ſuperat fruſtraq; retractans
Lora gubernator ſine lege per inuia fertur:
Propterea ſortem doleo mitiſſime patrum
Xiſte tuam:fueras annis melioribus aptuſ.
Eſt tibi quæ tanto ſatis eſt in principe uirtus.
Sed uelut obſcuris phoebi ſub nubibus ardor
Languet:et umbra diem piceæ calliginiſ aufert
Sic tua corrupti uicio clementia ſæcli
Obſcuratur:eunt peſſum pietaſq; fideſq;
Lerna palus terra eſt:uiciorum exercitus hydra.
Alcides nuſquam eſt:ardentem ſæua chimeram
Monſtra tenēt nec adeſt Glauci caſtiſſima proleſ.
Candida gorgonei capitis coma fluxit in angues:
Et neque mercurii proſunt nec palladis arma.
Dedaleis incluſa uiis minoia monſtra
Paſſim habitant crebris uterū quæ cædibus augēt
Nec potis eſt multa ingluuiem ſaturare rapina.
Nec ſuperat theſea manuſ.per tecta per aulas
Harpyæ funeſta lues fluxuq; fameq;
Infeſtæ uolitant boreæ genus omne receſſit.
Syrenes redeunt et phœbi filia circe

Quæ placidos hominum ferali carmine uultus
Vertit in immites formas et in ora ferarum.
Plurima sunt nobis sancti uestigia sæcli
Et gentis monumenta piæ: sunt ardua templa
Sunt sacris congesta patrũ sancta ossa sepulchris.
Est fidei caput est ueri latria tonantis:
Ista sed hesperidum uelud aurea mala dracones
Cerulei seruant: res detestanda nec ullis
Flenda satis lachrymis: nec me conuicia quisquã
Texere causetur mordaxq; excudere carmen:
Hæc sunt pro sanctis gemitus lamenta dolores
Moribus et superum pro maiestate querellæ.
Ista mouẽt supos: uocat hoc scelus æthere ab alto
Bella famem et diri genus insuperabile morbi
Heu sortem gregis aduersam sidusq; malignum
Quom custode caret: cum fracto uimine sepes
Nocturnos aditu fures admittit aperto
Presertim cum dura fames ieiuna luporum
Intestina premit rabidiq; mapalia lustrant.
Præda sumus: fracto ferimur temone per altum:
Qua furit oebaliæ uiolentior ira maleæ
Nunc uada latrantis scyllæ nunc ora charybdis
Radimus: et lybicas rapido nunc æquoris æstu
Pellimur in syrtes nunc per tua saxa Caphareu.
Pulsa dies tenebris; nubes Erimantidon ursam

Abſtulit: indicium cœli magneta latentis
Perdidimus: tumet in montes: et lapſa remugit
Doriſ harenoſi ſaliunt ad ſidera fluctus:
Aduerſæq; undis undæ: contrarius euro
Flat zephyrus boreas auſtro: ſubuerſa dehiſcunt
Aequora et inter ſe ſpumis albentia pugnant.
Vicini trepidant agri: pulſata reclamant
Littora uixq; obſtant colliſa rebellibus undis:
Ah miſeræ quæ nunc inter cunabula matres
Paruula ſecuro nutritis pignora lacte:
Quot tepidi erumpent oculis turgētibus imbres
Quot gemebunda premet feſſus ſuſpiria pulmo
Mœſta quot attractis ſalient ſingultibus ora
Quom tepido dulces rapientur ab ubere nati?
Atq; uiris ipſo cæſis in limine ueſtræ
Diripientur opes: ſparſis cum crinibus ipſe
Præda eritis: manibus uinctis hoſtile per agmen
Ibitis attonito proſtrata cadauera greſſu
Calcantes laceraſq; comaſ atq; ora cruenta
Veſtrorum ſeu natorum ſeu forte parentum.
Atque pio late ſtagnantes ſanguine campos.
Summe pater cœli ſaltem cui regia paret
Singultus audi inſontes fletuq; piorum
Flectere: crudeles gladii ſaturandaq; cæde
Spicula primores populi: fronteſq; ſuperbas

Oraque blaſphemo feriant inflata tumore:
Parce rudi populo maiorum exempla ſequenti:
Imbellemq; manum ſalua: qui cætera ſaluas.
Quid meruere greges? paſtorũ incuria damno eſt
Cerne laborantem freta per ſalientia cymbam:
Et miſeris fer opem nautis: pontumq; furentem
Sterne: ſuiſ manda uentos liget Eolus antris
Fatales properant anni: nouieſq; uoluta
Fert alias leges centeno machina curſu.
Nec deus haſ labi ærumnas prohibebit ab aſtris
Tempuſ adeſt quod iam uenturi præſcia uatum
Pectora: fatidicæ quod predixere ſibyllæ
Corripite arma uiri dextris leuaſque reflexis
Inſertate manus clypeis: deus odit inertes.
Ecce procul denſo nigreſcit puluere cœlum:
Sublatæq; leues nymbi tolluntur harenæ.
Accipient fuſcæ cædis caua flumina riuos
Rubraq; pampineos imitabitur unda liquores.
Non igitur fruſtra diros ardere cometas
Vidimus et medio phœbum palleſcere cœlo
Defectumque pati: nigraq; in ueſte ſororem
Inter nocturnos ignes incedere moeſtam.
Tempus erit parcis celeres glomerantibus annos
Quom mediis foſſor campiſ tellure ſubacta
Inueniet conoſq; truces et nuda uirorum

O ssa grauesq; solo galeas ensesq; sepultos
Armaq; nostra suo non conuenientia seclo.
Atq; immutatos rerum mirabitur usus.
Hæc properant: dictumq; fides nõ sera sequetur.
Sed steriles gelidæq; animæ quas imbre megæra
Læthæo aspergens requie sopiuit inerti
Contemnũt: tepidoq; trahunt secura cubili
Ocia tractantes lautis conuiuia mensis.
Nubila mens hominum sortisq; ignara futuræ
Terretur uanis et uera pericula ridet.
Non tamẽ ista minus properant: incredula pœnas
Turba dabit: curisq; breui tabescet amaris.
At si tantus amor superum si tanta moueret
Corda uirum pietas: studiis si talibus arces
Ingenuas colerent homines: nec iacta perirent
Semina: nec litui streperent: nec classica cantu
Terribili: nec dira lues præcideret annos.
Nam licet obsequiis opifex lucentia mundi
Astra suis aptans semen causasq; malorum
Ignibus ætheriis dederit cœloque uolanti
Ipse tamen liber nulloq; cohercitus astro
Vultq; potestq; piis precibus uotisq; suorum
Annuere: et cœli flammas cohibere nocentes.
Aspice magnanimum bellatoremq; ducemq;
Qui promissa suum genus introduxit in arua:

Et facilem cognosce deum: miserisq; fauentem
Casibus: et nostra superum prece numina flecti.
Barbara gens populũ reducē prohibebat ab agro
Pollicito: contra sumptis dux impiger armis
Castra mouens hostes ingenti strage fugatos
Præssit: et infesto turbas dum cæderet ense
Iam nox atra caput uelata nigrantibus umbris
Pallentes urgebat equos: lentumq; soporem
In terras biiugo secum temone uehebat
Ne tenebris decepta manus uictoris ab ictu
Cædeq; cessaret solymis ut gloria maior
Esset et euulsa generis radice superbi
Libera pacificis habitarent agmina campis
Vota precesq; ducis deus audiit: atq; uolantis
Ipse manus phœbi uolucrumq; retraxit equorum
Lora pater pluresq; diem produxit in horas:
Vincendiq; moras dedit: et comes iuit in arma.
Sol stupuit: fixoq; diu resplenduit orbe.
Cætera quæ cœli dominum Titana sequuntur
Ordinibus certis sua ne interualla uetusq;
Sidera mutarent iter et ne curreret orbis
Ordine turbato currus traxere citatos.
Et iuga frenatis subito tenuere quadrigis
Solis ad exemplar: regemq; imitata quierunt
Vranie dulci septem discrimina cantu

Quæ regit immoto uocem compressit olympo.
Sic pater ædixit: sic dii fecere minores
Sirenesq; octo: quibus est data cura mouendi
Immortale dei templum bis quattuor orbes.
Ipse arcem super excelsam super ardua mundi
Culmina qua roseum surgens aurora colorem
Explicat æterno patrem modulamine laudant:
Conctaq; distinctis aptant mortalia fatis.
Humanis igitur si mitia numina rebus
Cernimus antiquos tantum curasse labores
Vt tardata polis mundi mirantibus astra
Paruerint homini credo si nescia labis
Totaq; sub magni imperium collecta tonantis
Semper nostra piis pareret legibus ætas
Sollicito terrore carens felicibus armis
Mortales agerent sub diis custodibus æuum
Nostraq; non nymbo metuens nõ missa per auras
Ardenti iouis arma manu: non torua furentis
Ora noti libycum spumans quibus æquor in altũ
Tollitur: et campis uersa liquentibus unda
Serpit in ausoniam tyrrhenaq; littora pulsat
Sed neque tecta timens cæco sub gurgite saxa
Non uada non scopulos turcorũ a littore uictrix
Fœtaq; multiplici remearet fœnore classis.
Qua prece placari quo possint munere flecti

Numina castalides ostendite:nūmina uobis
Cognita terrigenum miseræ succurrite sorti.
Dum precor Vranie cui sidera nota deumq;
Tecta supercilio sic est effata sereno.
Corpora siderei sicut mortalia cœli
Imperio subsunt et nulla rebellibus armis
Bella audent sequitur magnes erimantidos astrū
Et quo luna iubet fugit atque reuertitur unda
Tempora sol uariat:sic mens æterna parenti
Iusticiam sanctos mores et laudis honorem
Perpetuum debet:sunt hæc gratissima cœlo
Orgia et infestis obstare potentia fatis.
Sed postquam liquit terras astrea nocentes
Fugit et ipse hominum leges qui condidit ordo.
Temporeq; ex illo summi reuerentia patris
Sanctaq; diuini ruit obseruantia cultus:
Hi quoq; qui nomen de relligione superbum
Vsurpant q̄q̄ sanctis a patribus ortos
Se iactent ouium moli sub uellere fraudes
Mente lycaonias seruant et crimine sordent
Quod spetiē uirtutis habēs scelus omne colorat.
Nec tamē his maculis sordet pecus omne:magister
Ne pereat quædam sibi seruat ouilia semen.
Qui prece sollicitant superos multoq; per omnis
Ture litant aras ueniam paceniq; precantes

Inuisi superis fœdaq; libidine olentes.
Heu frustra incestis iterant sacra orgia dextris.
Polluti circum quotiens altaria uultus
Conueniunt celebrantq; choros et carmine mixto
Sancta deum uanis penetralia uocibus inplent
Irritant irasq; mouent non numina flectunt.
Hac prece nil opus est: nil adiutoribus istis
Auxilii sperate: nouis date templa ministris.
Sacrilegum genus ex adytis templisq; deorum
Pellite. nec lungos scelera hæc uertantur in usus.
Quid solymos ritus quid mōtibus æmula templa
Aequatamq; iugis molem lungumq; per æuum
Limina solenni late celeberima cultu
Antiquasq; dei sedes cum moenibus altis
Eruit? et pulchram ex imis radicibus urbem?
Sacrificæ gentis scelus et contagia passim
In patrias prolapsa domos mouere tonantem.
Qui romana uocans ad opes et regna suorum
Castra secundabat cursus clasemq; regebat
Ausoniam: stimulosq; animis addebat et ignes.
Ipse acies inter tenui circundatus aura
Versabatur agens animosam in prælia gentem:
Oppugnansq; altas arces scelerata ruebat
Moenia: cœlicolum post lunga silentia tandem
Euigilans furor imperiis regnisq; ruinam

Ingerit: et celeri pessum trahit omnia cæde:
Sicut in antiquas flammis uolitantibus ædes
Quom sæuit uulcanus eunt laquearia iunctis
Cũ thrabibus tabulæque leues: atque ardua tectã
In cineres: lungosq; rapit breuis hora labores
Si robusta fides si spes immobilis ardens
Si pietas senis et uicio inuioabile pectus
Afforet ignicolor quem lapsus ab æthere currus
Sustulit in phœbi syluas atque ardua templa
Feret opem possetque instans auertere fatum.
Ipse sacerdotes phythonia pectora falsos
Abstulit: et longo campis arrentibus æstu
Elicuit largum subitis de nubibus imbrem.
Traxit et ætherios superis ex orbibus ignes.
Et noua circundans liquidis altaria riuis
Quum boue mactato rutilans superincidit ardor
Et quom dura ferens regis mandata superbi
Attonitus sensit flagrantia fulgura miles.
Hic antiqua tuæ iecit primordia gentis:
Namq; rudem tunicam tetræ fuliginis instar
Cui simplex expersq; artis natura colorem
Fecerat induitur per sæcula cuncta nepotum
Progenies iussit similem gestaret amictum.
Incola carmeli primus fuit: ipse pudoris
Virginei princeps et uitæ cœlibis auctor.

Ipſe ſuo ſanctos urbes et moenia patres
Linquere et in tacitis ſeruare ſilentia campis
Exemplo docuit: ſolus namq; ipſe per umbras
Errabat nemorum pomis contentus et unda.
Gramen ei pro melle fuit pro nectare lympha.
Sed felix nunc arua colit ridentia ſupra
Frigoris aerii: et lapidoſæ grandinis oram.
Ille licet gemina uertex æſtate quotannis
Sudet et a nobis cum ſol declinat in auſtros
Et cum littorei petit humida brachia cancri:
Scilicet æquali libræ phryxiq; ſub aſtro
Depreſſo quoniã multum telluris ab orbe
Tollitur infeſtis nunquam tamen ignibus ardet:
Purpureos ſemper flores ſpirantibus auris
Ora tepens ſemper uiolas et candida ſemper
Lilia fert: breuibuſq; dies abſconditur umbris.
Quattuor ex iſtis labentia flumina campis
Lata rigant aſiæ ripis ingentibus arua:
Sunt rigui fontes: uitreoſq; nitentia riuos
Prata bibunt terſus ſemper ſine nubibus aer
Nec quatitur uentis nec rauca tonitrua frangit.
Brachia pomiferæ curuant redolentia ſyluæ
Pendulaq; electri gratum induit uua colorem.
Collibus in paruis ubi paulum iuggera ſurgunt
Perpetuas ramis fœcunda feracibus arbor

i.iii.

Semper habet fruges quibus et contemnere fatum
Possis et expertem morbi seruare iuuentam?
Nulla patet curis illuc uia: nulla dolori.
Nulla neci: colit ista senex loca sancta beatus.
Atq; sub occasum mundi rediturus in orbem
Non timet interea parcæ ne stamina rumpant.
Hoc sene nunc opus est .et te mitissime uatum
Cuius ad ingressum rubri salis unda recessit
In geminas rupes: patuit maris alueus ingens
Pretereunte duce et populo per concaua regna
Neptuni: timuit triton: sonuere cauernæ
Delphines curui et phocæ fugere natantes.
Subq; imas ægit protheus pecus omne latebras.
Si deus hos nostro miserans concederet æuo
Dura inter uapidos paterentur iurgia patres:
Vsq; adeo inuisa est probitas odiosaq; uirtus.
Tempore namq; isto uicio datur esse pudicum:
Est scelus esse pium: sæcli hæc est gloria nostri.
Parce igitur pro gente tua tabescere uates:
Pone preces: ambire deos et sidera noli.
Quod cœlum superiq; ferunt mutabile non est.
Dixerat Vranie cum tespias altera uocem
Extulitet tales est orsa polymnia cantus.
Hic iuuat antiquam cladem ueterumq; dierum
Fata recensere et primæuæ gentis ab ortu

Illuuiem repetens missos trans littora fluctus
Ignotosq; prius nymbos et nubila dicam
Scilicet ut memores iusto sub iudice uestros
Ire dies certasq; sequi post crimina pœnas
Cautius ambiguæ cursus et euntia uitæ
Tempora curentur nec inerti pressa ueterno
Mēs hebeat: sed prōpta grauess supereuolet artus.
Venturāq; timens cladem uicinaque fata
Mobilium turpi rerum ne se inquinet usu
Sed solum uideat patrem et reuerenter adoret:
Qui sedet et stabilis solo mouet omnia nutu.
Cum pater oceano sceleratam perdere gentem
Vellet: ad imbriferos errantia sidera pisces
Duxit et officiis aptauit tristibus astra.
Sed tamen ante rudes turbas et barbara regna
Quam subitis deleret aquis premisit in orbem
Fatidicum uatem qui crimina lunga piari
Posse libidinibus si noxia parceret ætas
Instantesq; iras caneret clademq; futuram.
Interea diuum monitu contexere uastum
Instar montis opus cœpit: quo clauderet omne
Quadrupedum uolucrūq; genus stirpēq; nepotū:
Formabatq; ratem magnis super æquor ituram
Motibus et grandi pressuram nerea mole.
Clarus adhuc radiis phoebi lucentibus æther

Splendebat quum ligna faber cæſamq; pararet
Materiem: nundum tellus cognouerat imbres:
Sed creſcentis adhuc poſt prima exordia mundi
Terra patens proprioque madēs humore ferebat
Omnia: prouentuq; ſuos meliore colonos
Iuggera paſcebant: grauioraq; ſemina culmos
Pomaq; maiori curuabāt pondere ramos
Tunc etiā uirides animalia tuta per agros
In lungos uentura annos æuumq; ſenile
Gramina tondebāt: nondum uiolata pruinis
Nec gelidas experta niues: ſed mitia uiris
Tempora et aſſiduum placidiſſima frigora rorē.
Nondum Lampeties ithacis armenta colonis
Obfuerāt. nec fixa ueru uerſauerat exta.
Gerione nondum fuerant magalia: necdum
Raptor auentinos macularat ſanguine colles:
Impia nec cæſis uiuebant ſæcula bobus.
Tunc igitur populi indociles ignara deūm gens
Mirantes ratis immenſam conſurgere molem
Conſilium ſpreuere uiri: nec dicta putarunt
Digna fide: et ſanctum ſenis irriſere furorem.
Ecce niger piceis uelatur nubibus aer
Et phœbi lux alma diem diffundit opacam:
Iam cœlum inſolitis reboat mugitibus: ingens
Nimbus adeſt: fugere feræ fugere uolucres

Flumina certatim tumidis nereides undis
Et freta tollebant: nigro pallentia cœlo
Nubila conglomerans pennis rorantibus auster
Aethiopes libyamque super stridente uolatu
Ibat: et excussis ardebant ignibus auræ.
Eoliæ tremit omne solum: furit eolus: antra
Fracta sonant factoque uolant procul agmine uenti
Contremuere urbes tristes per rura coloni
Cogere ab imbre greges: stabulis armeta tueri
Dum properant crescentis aquæ lata æquora cursus
Impediunt. frustra pecudes ballatibus agnos
Sollicitant: frustraque uocant sua parua capellæ
Pignora: conuellunt frondosa cacumina Cauri:
Diripiuntque casas: uolitantque per aera culmi.
Attonitæ matres strictis ad pectora natis
Ardua tecta petunt: iuuenum robustior ætas
Annosas scandunt quercus: fugiuntque repentes
Quod nulli fugisse datur: confusa per urbes
Infantum iuuenumque sonant lamenta: senumque:
Itur in excelsas turres et summa domorum
Culmina: neptunus spumans ultricibus undis
Insequitur miseros arctant præsentia fata.
Imbre madent tunicæ: porrectis crinibus unda
Liquitur: oceanum dicas ex æthere labi:
Et lacrymæ miscentur aquis: ad nubila frustra

Tolluntur cum uoce manus: sua numina quisq;
Clamat: in erectas boreæ uiolentia frontes
Nimboso spuit ore tonans et uerba precantum
Suffocat ne forte dei referantur ad auras.
Iamq; superfusum campos absconderat æquor:
Nulla fugæ superest: superest spes nulla salutis.
Hæc uada non gressu non sunt tentada natatu:
Et iam montanis ueniunt qui e fontibus amnes
Et quæ per campos latis uada concaua ripis
Magna mole fluunt gremio complexa capaci
Vix tanto satis est oneri neptunia doris.
Iam solæ extabant excelsa cacumina quondam
Nunc humiles mersæque altis in fluctibus alpes
Vtribus innixi tabulisq; ad pectora tractis
Complexiq; trabes haustum sæpe ore uomebãt
Oceanum tandem uicti oppugnantibus undis
Ora sub imensos mergebant pallida fluctus.
Vallibus ex imis profugos qui summa tenebant
Culmina montanosq; apices: cum nerea semper
Alta magis petere: et plenis de nubibus imbres
Certatim ruere. et iam mortem instare uiderent
Pœnituit tandem: serasq; dedere gementes
Nequicquã lacrimas: et fallere numina uotis
Consueti quum uota darent ridebat olympus.
Flumina non norant ripas nec littora fluctus

Aeriæ uolucres humorema dentibus alis
Præcipiti casu lapsæ cum brachia multum
Iactassent pelago: fatum tandem ore trahebant:
Fugerat in latices rhodope: magnusque latebat
Apœnimus aquis: nigro sub gurgite summum
Presserat ossa caput: non apparebat olympi
Altus apex ipsis auibus non peruius ante
Tunc tamen et curuis ratibus: si forsitan illa
Aetas usa fuit ratibus pecoriq; marino
Peruius: æquoreo quæ nunquam tingitur imbre
Vicinis timuit mergi sub fluctibus ursa.
Apta prius bello atq; armis procera gigantum
Corpora cum paruis turba cum paupere reges
Purpurei nabant sine maiestate supinis
Pectoribus: merso sub gurgite foemina uultu
Diffusisque freto uittis et crinibus ibat.
Inuoluit sors una omnes. discrimine nullo
Griphes equi dammæ atq; canes cerui atq; leones
Agna lupus simul errabant: certamina lites
Mors dirimit: certamq; dies parit ultima pacem
Iãq; homines iamq; unda feras populata fluebat
Libera: non scopuli toto non insula ponto
Nec cyprũ uenus alma uidet nec dlphica phœbus
Templa: nec alcides thebas: nec cynthia delon.
Nec iuno sua rura samon: nec gnosia regna

Iupiter: extincta fugit uulcanus ab ætna:
Quamuis claudus erat triuiæ uicina petiuit
Atria præpetibus pennis celeriq; uolatu
Nec cupreſſiferam Cillenen aſpicit hermes:
Nec tyberim mauorſ audax: tegit omnia pontus.
Protheus et doris glaucus matuta palemmon
Cuncta tenent: pindi phocæ uidere cacumen.
Occiderat telluſ: ignis neptunus et aer
Mondus erat: cererem tethys amplexa premebat
Vndiq;: neptunum quartæ reuerentia ſortis
Nō metuit uiolare domum Thalamoſq; ſororiſ
Herbiferæ: tentare etiam iunonia regna
Non metuens auraſ ſpatio breuiore coægit.
At ratis omne uehens animal terreſtre per altum
Ibat: et obiecta dirimebat corpora prora.
Atq; uidens utrunq; polum ſublimior ipſis
Nubibus æthereum per iter qua caſus agebat
Nunc zephiros contra errabat: nūc ſolis ad ortuſ
Nunc auſtros nunc uſta petēs aquilonibus arua.
Donec in armeniæ rupis delata cacumen
Iam retro labente mari ueſtigia fixit.
Nam pater excelſa mundum ſpeculatus ab arce
Vt genus humanum ſaluo uix ſemine uidit
Interiiſſe fretum iuſſit ceſſare: nec unquam
Amplius Aegeon dixit montana reuiſet

Culmina: nec ſcyllæ glaucus iungetur in altis
Montibus extremæ luſtrabunt cætera flammæ
Cum uetus ingenti telluſ arſura camino
Abſorbebit aquam pelagi ſitientis: et ipſoſ
Aeterios montes camporum æquabit harenis.
Tunc altoſ mortale genus uoluetur in ignes
Immenſumq; dabit uolitãs uaga flamma fragorē
Et fornace gemens mondus fumabit eàdem.
Nec tamē hæc phaetõtis erunt incendia phœbo
Quæ nolente crement orbem: tunc omnia uires
Aſtra ſuas iurata dabunt: et noſtra faceſſent
Imperia atque alias alio pro crimine pœnas
Gens humana luet: cinerem ſoluentur in atrum
Quæ mare quæ tellus: quæ corpora poſſidet aer.
Nec tunc ulla uirum flammas induſtria uincet
Hæc dicente deo : nubes fugere: notuſq;
Occidit: et pulſuſ claris aquilonibus auſter.
Iam taurus iuga tollebat deformia limo
Lentus et ex altis ſtillabat frondibus humor.
Semiſepulta inter cumulos humentis harenæ
Corpora ſiccabant auræ: paſſimq; abeunte
Rupibus in ſummis hærebant æquore Conchæ
Iam claro rutilans ardebat lumine phoebus:
Monſtrabatq; procul diſcuſſis nubibus idem
Turribus ex altis primum titana uidentem.

Ryphæas arces liciæ cilicumq; superbis
Aggeribus frontes: Athon et rhodopeia saxa
Et casias moles magniq; cacumen olympi
Atq; pyrheneos apices Atlantaq; magnum.
Ex alta senior specula caput extulit album
Telluremq; uidens salue sanctissima dixit
Terra hominũ pecudũq; parens foecũdaq; nutrix
Que frugũ genus omne paris quæ uulnera tergo
Infinita pio pateris quo pignora pascas:
Tu rapidos ignes elementaq; cætera fixo
Limite tu cœlos sicut grauis anchora puppes
Inconcussa tenes: pedibus tua mitia nostris
Pectora substernis gaudens: et moesta capaci
Membra sinu defuncta foues: siccare tuamq;
Accipe progeniem pelagi tot casibus actam
Longaq; perpessam angustis incommoda tectis.
Hæc ait. et pressas ualles speculatus aquosos
Vidit adhuc campos nebulasq; errare cadentes
Arua per et lento circum iuga serpere gressu
Et prono petere ima gradu Zephyrisq; fugari
Lenibus: et sensim notis sua flumina ripis
Restitui: et pressos sua littora quærere fluctus.
Tum pater ingentes rupto sibi limite portas
Oceanus fecit: per quas ire atq; reuerti
Posset: et ĩperio lunæ labi atq; relabi

Motibus alternis mediasq; reuisere terras
Tunc gelidi sinus euxini tunc alta propontis
Ioniumq; satum: longis quod fluctibus altum
Currit ad atlantem: solidis tum caspia ripis
Colligere occultas coeperunt æquora uenas
Fluminaq; et missos sythicis de uallibus amnes.
Tunc arabes inter campos Niliq; lacunas
Se late mare diffudit: tunc persica doris
Est ingressa solum merces latura per indos.
Tum quoque meotis latam diffusa paludem
Fecit et immenso glacies induruit orbe:
Despiciens iterum sublimibus alta fenestris
Protulit ora senex et circum lumina uertens
A ciliis pendente manu deprehendit Araxem
Finibus includit propriis: tigrymq; uolantem:
Sic ratus Euphratem sic est ratus ire Niphatem
Sic rhenum uenetumq; padum rodanũq; Arariq;
Sic thermodontem dubiis e fontibus ortum.
Et latos hypanis latices bisaporis et istrum.
Sic uada iordanis sic nili flumina septem
Et sua qui nigris dat nomina gentibus indũ:
Immixtumq; fretis solumq; Boristenis amnem:
Tunc etiam nitido cœlos incedere uultu
Et phœbi occasum croceo splendore rubentem
Humentisq; noti flatus cessasse nocentes

Contemplatus: habent dixit bella aspera finem
Et tandem maris et cœli cecidere furores.
Mox reserata uidens bipatentibus hostia ualuis
Namq; deus limen quod clauserat ante: reclusit
Omine frondiferæ lætus redituq; columbæ
Seruata cum plæbe senex exiuit et agris
Restituit pecus: et nemori genus omne ferarum
Et leuibus pennis uolucres abiere per auras:
Finierat tali responsa polymnia cantu
Altera cum docti nutu soror annuit oris
Et placidam Clio surgens extollere uocem
Cæpit: et exemplum prisci memorabile dixit
His adiunge senis: qui marmore primus acuto
More sacerdotum phrygiæ pudibunda Cybellis
Membra secans magno dedit orgia grata tonanti
Ipse pater sanctæ fidei pater ipse timoris.
Hunc habeant tua sæcla ducem: sic flectere cœlum
Sic mutare deos poterunt sic fata mouere.
Tu dea dic inquam: tuus hic labor: ipsa capaci
Mente tenes: uitæq; memor monumenta prioris
Cernis: et annales æterno pectore seruas
Cunctaq; præteriti memoranda negocia sæcli.
Tunc dea uirgineos oculos frontemq; uenustam
Mouit: et in cœlum uersis ita uultibus orsa est.
Da pater ingeniis lumen da cordibus aures.

Et chaos humanis cæcum de mentibus aufer
O blitosq; nouas sordes laudata priorum
Facta sequi patrumq; uias concede nepotes.
Mox ad me conuersa suoq; innixa sedili
Talibus historiam cœpit percurrere dictis.
Clara iacet tellus ultra Babylona superbam
Quam ueteres ideo uestri dixere medamnem
Quod geminos inter late diffunditur amnes:
Scilicet eufratem Tigrimq; e fontibus iisdem
Progenitos et mox disiunctis flumina ripis
In duo diuisos quorum secat illud æoas
Occiduas aliud partes: longoq; meatu
Per nigros arabum populos uersata rubentes
Ingrediuntur aquas: et se cum doride miscent.
Terra igitur fluuiis prius intercepta duobus
Frugum terra ferax argenti diues et auri:
Quæ nimio neque sole calens neq; frigoris æstu
Pressa graui tepet æterno placidissima uere:
Indiga lympharum tamen est: paucisq; rigatur
Fontibus: assiduo pascuntur gramina rore.
Hæc hominum sublime genus clarosq; uirorum
Fert animos diuum sacris aptissima rebus
Pectora cœlestesq; uias et sidera doctos
Quos dixere magos: etiam per persidis agros
Fœnicumq; domos habitant: et agenoris arua:

Hos antiqua tyrus nouit:piſcoſaq; ſidon.
Terra tamen gemino primũ quæ clauditur amne
Hos tulit:et primos horum ſibi uendicat ortus.
Hac igitur de gente ſatus gratiſſima cœlo
Progenies magniq; ſagax habramus olympi
Cognitor errores uarios damnauit et aras
Indigenæ gentis:ueras namq; ipſe per artes
Illapſuq; dei monitus diuerſa negauit
Numina ſed ſolum ſumma confeſſus in arce
Eſſe patrem rerum artificem mundiq; magiſtrum
Abſtulit et fati leges et inania iura
Fortunæ:caſuſq; leuis damnabile nomen.
Aeternoſq; docens animos poſt funera dixit
In requiem et uitæ patriam melioris ituros
Qui ueriti numen maieſtatemq; tonantis
Clauſiſſent ſine labe dieſ et ſancta ſequuti
Quæ generi dedit ipſe ſuo mandata fuiſſent.
Propterea falſis aſſuetæ legibus urbes
Vt noua traddentem populo mandata deoſq;
Tollentes nouere uirum:communia ſanctum
In ciuem uertere odia:infenſæque fuerunt
Qualis ſocraticæ quondam gens attica uoci.
Id metuens natale ſolum patriamq; reliquit:
Regnaq; ſidonio petiit contermina ponto.
Rex erat aſſyriis ninuſ;atq; ſemiramis uxor

Extinti post fata uiri uictricibus armis
Protulit imperii fines per Bactra per indos
Inachus argiuam paruo post tempore gentem
Rexit: et inachia cum iupiter iside captus
Tunc atlas humero coelū tulit: igne prometheus
Humanum madido formans in puluere corpus
Contigit: et uenas uitalibus imbuit auris.
Nondum Roma suum Tyberi nec magna futuræ
Troia parens Romæ Xanti cognouerat undas.
At cum dura fames agros et moesta teneret
Regna palestinæ mutata sede petiuit
Niligenas felixq; solum quod pinguibus undis
Horrea centeno latissima foenore complet.
Tunc rudis ægyptus campos et dura colebat
Iugera: nec causas rerum speculata latentes
Nouerat. æterno currentia sidera motu
Lanigeros curare greges caua cymbia dulci
Lacte coronare et mites nutrire iuuencos:
Tunc cōmunis erat labor: hoc ægyptia pubes
Exercebat opus glebasq; domabat aratro.
Traxit ab his curis animos habramus: et altam
Suspiciens arcem mundi Cognoscite dixit
Aetherios ignes et non mortalia magni
Templa patris: sanctiq; operis sanctissima signa:
Artificemq; deum qui sidera calcat et ipsam

Grandibus infusam membris cognoscite mētē:
Neu sinite æternos animos assuescere terræ
Lætariq; luto et rebus gaudere caducis.
Terra perit pereunt undæ mutabilis aer.
Intereunt ignes semper durabile coelum
Permanet: et nostris animis habitacula seruat.
Ob scelera et culpas hominum ritusq; nefandos
Impia diffuso perierunt sæcula ponto
Ob scelera et culpas hominum ritusq; nefandos
In cineres ibit tellus tenuemq; fauilam.
In superos estote pii satis ampla feretis
Sacra deo templisq; suos reddetis honores
Quom sine sorde preces et labe carentia uota
Offeret intactum maculis et crimine pectus.
Iustitiam moresq; pios offerre: litari
His sibi uult pater: infractus licet irruat orbis
Virtutes animiq; manent: benefacta supersūt
Semper: et arbitrio deus omnia iudicat æquo.
Viuite uirtutum memores: uirtutibus æther
Scanditur: et summos quos cernitis itur ad orbes
Hæc populis præcepta ferens habramus olympi
Explicuit cursus omnis: bissenaq; signa
Quæ uariant nitidum stellati limitis orbem:
Innixasq; fretis terras pontumq; teneri
Aere sublimes ferri circum aera flammas.

Astra ignes circum super ardua culmina mundi
Aeternum regnare patrem sceptrumq; tenere.
His super addebat prolem post lunga futuram
Tempora quæ renouet meliori sæcula lege
Rura petens iterum proli promissa futuræ
In primos quos ante fame regnāte penates
Fugerat argenti locuples remeauit et auri
Et cum rege loci percusso foedere gressum
Cum consorte thori seruorumq; agmine magno
Fixit: et assiryos impleuit ouibus agros.
Tum primum coeleste genus sub imagine uisum
Creditur humana: quom forte sub ilicis umbra
Frigora captaret uenientia numina uidit:
Vnum quod dulcem nati prædiceret ortum
Et duo quæ flāmis ruerent coelestibus urbes
Infames uiciis urbes et sulfure dignas.
Et quoniam mater uentura senilibus annis
Pignora subrisit materni nomina risus
Induit auspiciis oriens felicibus infans
Spes generis coeli proles habitura fauorem
Et lungas uisura dies: magnamq; datura
Progeniem: uisura deum uisura tonantis
Semina de seris exire nepotibus olim.
Pulcher et eximiæ diuino frontis honore
Preditus undenos iam bis puer ægerat annos

Quom deus habramo dedit hæc mandata fideli.
I celer: ut nostræ dulcem tua pignora risum
Sacra feras aræ summi pete culmina montis.
Compositisq; super truncis altaria flammas
Subiice: et arepto nati pete guttura cultro:
Accensosq; super ramos effunde cruorem.
Impiger ostensum chara cum prole cacumen
Struxit ubi celsam templi rex terciuf arcem
Solus adit famulis umbrosa in ualle relictis
Sæpe patri dixit iuuenis tibi culter et ignis
Victima nulla tamen: suspiria lunga paternum
Pectus agens nostris inquit lectissima flammis
Victima mox aderit: lachrimæq; per ora cadebāt.
Et iam multiplici stabat roguf arbore grandis:
Subiectisq; nouæ rutilabant ignibus aræ
Quom pater ætherii reserans mandata parentis
Talia uix pressisf nato singultibus inquit.
Chare puer dulcis uitæ mihi dulcior annis
Quem mea clausurum sperabam lumina cuius
Auxilio leuiter senii graue pondus inertis
Laturus fueram mea spes mea nate uoluptas
Ob decus egregium formæ teneramq; iuuentam
Ingeniumq; pium sacrisq; acomoda rebus
Corda uidebaris lungo dignissimuf æuo:
At secus est coelo uisum summoq; tonanti:

Sicut mira tibi fuit et cœlestis origo
Sic memoranda tuum renouat miracula funus:
Sanctaq; felici mors non discordat ab ortu.
Non morbo senioue cadis non occidis hoste
Hostia cœlitibus fies: manibusq; paternis
Mite feres mortis genus hoc: inuita tremensq;
Tristibus officiis accedit dextra: pauetq;
Pectus: et immotis frigent præcordia fibris:
Sed superum mandata sequi: et parere necesse est.
Nec te dura breuis moueat penitentia fati:
Quando tibi melior dabitur uita æthere in alto.
Hac pater illachrymans charaq; in imagine nati
Lumina defixus minuebat uoce dolorem.
Filius hæc contra. pater hæc suspiria pone:
Pone pater fletum: si quicquā fata doloris:
Funera si quid habent pœnæ fugit ocyus euro.
Ergo dei sortem potuisti credere nato
Difficilem? teneris ne fui sic doctus ab annis?
Hos puero mores pater hæc precepta dedisti?
Intrepidus fati genus hoc reuerenter honestum
Suscipio: nec me flammæ nec uulnera terrent
Immo ego me frustra genitum: et uitalibus auris
Contra iura frui credam si iussa pigeret
Ista pati: mea membra deus melioribus auris
Imbuet: interea donec noua uenerit ætas

Pace fruar placida patrum cum mitibus umbris
Te expectans: tua nāq; iterum pater ora uidebo:
His pater in fletum dictis prorupit: et ibant
Ora per et barbam lachrymæ: cecidere trementi
Arma manu: cum sic iterum puer ora resoluit.
Quid patris et nati tantum te nomina terrent?
Quid te falsa ligat stultæ pietatis imago?
Est pietas suprema deo parere: nec ullum
Gratius est sacrum nec uictima sanctior ulla.
An ne doles tua quod superis sit et æthere digna
Progēies? qd adhuc trepidas habraame qd hæres?
Quid tam felici fraudas tua pignora forte?
Redde deo precor hanc animam terrena perosā:
Eripe me tenebris: aditumq; ad sidera pande.
Prospicit ex alto deus hæc spectacula cœlo
Hasq; moras dudum et dextram miratur inertē.
Sic ait: et moli denudans guttura ueste
Post patrem rutilos puer accedebat ad ignes.
Iam pater ardentes plorās ascenderat aras:
Nudatoq; piū nati caput ense petebat
Quom deus amborum motus pietate ministro
I dixit celer. et ueniens clamabat ab auris
Pone pater cultros: mitem ne interfice natum
Sat tua nota fides: pietas tua cognita cœlo
Iam satis est: cessa. gratam nobisq; tibiq;

Progeniem ſerua: et matri ſua pignora redde
Obiecitq; caprum gladio qui cornibus altis
Vepribus hærebat: tenuiq; euanuit aura.

c Ernis ut indomitis hominū ceruicibus īſtet
Ira deum? duraſq; terāt quo turbine frōtes?
Aſpicis ut ſubiecta fouens et ſancta gubernans
Corda pius pater æquali regat omnia lance?
Nos igitur quos tot ſurgunt immania contra
Signa tot hoſtiles uultus: truculentaq; toruis
Ora oculis qui tot deuaſtatricia monſtra
Perque agros paſſimq; ipſas errare per urbeſ
Cernimus et noſtris inſtare pericula rebus
Si grauibus moniti exemplis oracula diuum
Et reſponſa deum ſequimur: nec flumine ſacro
Pœnituit prima fuſos ab origine crines
Clara ſoporatas illuſtrent lumina mentes:
Luſtremuſq; animas: humiles in ſancta feramus
Templa preces: exempla patrum meliora ſequuti:
Purior interea depulſis nubibus aer
Induet antiquos uultu ridente colores.
Grana ferant ſulci dulceſq; racemifer uuas
Palmes: et alma Ceres mitiſq; fauebit hiacchus
Atq; ſalutiferis immiſſæ flatibus auræ
Innocuos cœli tractus ſynceraq; reddent

Atria fatifero passim moriente ueneno.
Bellaq; composita cessabunt horrida pace.

DEO GRATIAS.

FRAncisci Cereti Parmensis Iuris Pontificii Scolaris ad præstantissimum adolescentem Iacobum mariã de Lino Ciuem Bononiẽsẽ ;ac Dominum Colendissimum Carmen.

L INE Decus fidei dentes cui Serra beatos
Alligat:et ueteris pignus amoris habet:
Non secus æoo præruptus in aere Magnes
Attrahit in uires ferrea uincla suas
Ac tua sancta fides nullo uiolabilis æuo
Attrahit in cultus pectora nostra suos:
Quam nec liuor edax;nec longi temporis ætas
Abluet a nostro pectore:crede mihi:
Propterea cum sis uita mihi charior omni
Accipe diuini carmina uatis opus:
Quæ tibi pro meritis resides impressimus:atq;
Diximus hæc domino sint monumenta meo.
Disce legens nostræ mala tempestatis:et orbi
Immissas tetro de phlegetonte canes:
Lœtiferæ monstris septem comitantibus omni

Quæ mores abigunt prorsus ab orbe pios:
Quæ pariunt luxum. fastus. irã. atq; ueternum:
Inuidiam. curas. crimen auaritiæ.
Horrida quæ pestes. et funera sæua. famẽq;
In latias ducunt dira uenena domos:
Cum nec sanctus honor. pietas. nec conscia recti
Mens. probitas. uirtus. nec sit in orbe fides.
Sed dolus ingrati generis. discordia. liuor.
Crimen auaritiæ. luxuriæq; scelus.
Ergo pio Vati meritos præstabis honores
Cui latiæ debet fama secunda lyræ.
Interea nostri lungum seruabis amorem
Dissimulans fidei pignora sancta tuæ.
Hæc et plura tibi plectro meliore canemus
Cum dabitur: resides cogimur esse: Vale.

Calamitatũ nostri tp̄is opus diuinũ Bon. ĩpressũ solerti animaduersione Francisci Cereti Parmensis: impensis Benedicti Hectoris Bibliopolæ: Platonisq; eiusdem Impressoris accuratissimi: Ciuiũ Bononiensium. Anno natiuitatis dominicæ. M.cccc.lxxxix. Calendis Aprilis. Regnante Illustri. D. Iohanne Bentiuolo secũdo. FINIS.

BIBLIOTECA
XV
FIRENZE

